

GUJOURNALEN

NR 6 | NOVEMBER 2010

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Mot varmare tider

Sofia Thorsson forskar om stadsklimat

VIKTIGARE MED RANKNING

Oförändrad
placering för GU

NYHET 4

OLYCKLIG UPPHANDLING

IT-chef missnöjd
med ny operatör

NYHET 10

BENGT GÖRANSSON

Nytta kan inte
beställas fram

KRÖNIKAN 20

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GUJOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

november

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031-786 10 21
allan.eriksson@gu.se

**REDAKTÖR &
STF ANSVARIG UTGIVARE**
Eva Lundgren 031-786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031-786 29 29
johan.wingborg@gu.se
Mattias Jacobsson 031-786 5706
mattias.jacobsson@gu.se

GRAFIK FORMGIVNING & LAYOUT
Anders Eurén

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Magnus Pettersson, Anita Fors,
Bengt Göransson och Annika Hansson.

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

TRYCK
Geson Hylte Tryck

UPPLAGA
6 200 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år. Nästa nummer
utkommer den 21 december.

MANUSSTOPP
1 december 2010

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar
redaktionen.

Citera gärna, men ange källan.

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till redaktionen.

OMSLAG
Sofia Thorsson, universitetslektor vid
institutionen för geovetenskaper,
Foto: Johan Wingborg

REKTOR HAR ORDET

Vart tar kvinnorna vägen?

ÅRETS DOKTORSPROMOTION vid Göteborgs universitet blev en stor framgång. Hela arrangemanget, som pågick under ett halvt dygn, fungerade perfekt. Jag vill tacka alla inblandade för mycket goda insatser: de anställda på akademiska högtider, studentmarskalkarna, de mycket professionella studenterna och lärarna på Höskolan för scen och musik, promotorerna och de många spirituella middagstalarna vid banketten.

HÖGTIDENS HUVUDPERSONER, det vill säga de nya doktorerna, hedersdoktorerna, jubeldoktorerna och pristagarna, är verkligen värda en sådan fest efter allt vad de gjort för vårt universitet. Jag önskar dem alla lycka till i framtiden.

Jag har skrivit det förr, men det tål att upprepas, och det är den stora kvinnliga dominansen bland de nya doktorerna. 70 procent av dem som passerade över parnassen under promotionen var kvinnor. Detta borde väl ändå innebära att vårt universitet håller på att bli mer jämställt, tänker säkert många.

MEN SI, så enkelt är det uppenbarligen inte. Trots att kvinnor länge dominerat Göteborgs universitets doktorspromotioner, besätter kvinnor idag inte mer än 22 procent av våra högsta tjänster, det vill säga professurerna. Vad värre är: den årliga ökningstakten av andelen kvinnliga professorer vid vårt universitet är endast 1 procent!

Om det fortsätter i den takten kommer det att ta 18 år innan vi når målet 40 procent. För att få ett helt jämställt universitet på den högsta nivån, det vill säga 50 procent av båda könen, får vi vänta till år 2038.

FOTO: HILLEVINAGEL

I förra numret av GU Journalen publicerades en 100-i-topplista över de forskare som drar in mest pengar till Göteborgs universitet. Här är den manliga dominansen total – cirka 80 procent.

Denna bild gäller för övrigt hela universitets- och högskolesektorn. Egentligen är vi något bättre än snittet för hela landet, där bara 18 procent av professorerna är kvinnor. Männerna dominerar också stort bland dem som är ansvariga för regeringens strategiska forskningssatsning. I det fallet rör det sig om mycket pengar, cirka 1,3 miljarder per år.

VAD ÄR DET SOM händer med kvinnorna efter disputationen? Även om vi vet en del om detta så behöver vi veta mera. Göteborgs universitet, med stöd av delegationen för jämställdhet i högskolan, driver ett projekt på detta tema, "Jämställda fakulteter", som ska vara klart om ett drygt år. Men att driva projekt räcker inte utan universitetet måste visa handlingskraft. I och med ökade befogenheter i det nya regelverket kring tjänstetillsättningar borde universitetet kunna göra något

åt karriärvägarna för kvinnor om man verkligen vill.

Delegationen för jämställdhet i högskolan höll för några veckor sedan sin slutkonferens och presenterade sina rekommendationer:

- Politikerna måste bli tydligare i sina krav, till exempel genom mål för andelen nyrekryterade kvinnliga professorer.
- Politikerna måste också bli avsevärt mycket bättre på att följa upp de initiativ som tas.

DELEGATIONENS ORDFÖRANDE, Pia Sandvik Wiklund, anser att staten aktivt bör premiera de lärosäten som bedriver ett framgångsrikt arbete för jämställdhet. Hon föreslår en jämställdhetsbonus som märks i universitetens plånböcker.

Det är möjligt att den typen av åtgärder ger effekt. Men jag tycker att vi först måste kartlägga vilka drivkrafter som leder till att så många kvinnor hoppar av karriären. Först då kan vi sätta in rätt åtgärder.

PAM FREDMAN

REDAKTIONEN HAR ORDET

DETTA NUMMER INNEHÅLLER bilagan Forskare och företag, som ska få forskare att fundera över nyttiggörande och kommersialisering. Det behöver inte handla om nya produkter eller bolag utan lika gärna om hur olika idéer ska kunna gagna samhället.

För visst måste universitetet vara samhällsnyttigt. Men det finns en fara i att anpassa sig alltför mycket till omgivningen. Ett av årets mest intressanta seminarier, "Vad ska vi ha universitetet till?", hölls den 14 oktober i universitetets aula och lockade drygt 150 deltagare. Seminariet arrangerades av Urban Strandberg vid Cefos till minne av statsvetaren Susan Gerard Marton som gick bort för drygt ett

år sedan. Bland talarna fanns Ylva Hasselberg, Henrikke Baumann, Sven-Eric Liedman, Bengt Göransson och Mats Benner.

Det var något så ovanligt som ett seminarium om universitetets ödesfrågor som samlade medarbetare från vitt skilda professioner och arbetsplatser. Många betonade den värderingsförändring som är på gång, där en anpassning till marknaden sakta men säkert förändrar grundvalarna för universitetets existens.

Bland andra Ylva Hasselberg, ekonomhistoriker från Uppsala, talade om den normförlust som ett marknadsanpassat tänkande medför. Studenterna ses som kunder och har

därmed alltid rätt. Allt ska styras och planeras uppifrån och det som inte kan mätas kvantitativt finns helt enkelt inte. Ett exempel är rankingslistor som bara mäter vissa bestämda värden men ändå gör anspråk på att säga något om verkligheten.

När ledarskikt och kvalitetsbedömning i allt större utsträckning görs av personer utanför akademien, sker en deprofessionalisering. Samma sak händer när pengar ska fördelas.

– En säker satsning anses bättre än ett kreativt hugskott, förklarade Ylva Hasselberg.

Så vad tycker du? Debattera gärna denna eller andra frågor i GU Journalen!

4

I8

I2

I4

22

- 4 Rankning - här för att stanna**
Listorna ingen gillar men alla vill vara i topp på. GU Journalen ger en kartläggning.
- 8 Många nöjda med sin tid som forskare**
Utvärderingen av postdoktors-satsningen visar dock på stora oklarheter när det var dags att utlysa tjänsterna.
- 9 GU rankas etta**
Göteborgs universitet är tillsammans med MIT och University of British Columbia bäst i världen på hållbarhet, enligt en norsk studie av 20 lärosäten.

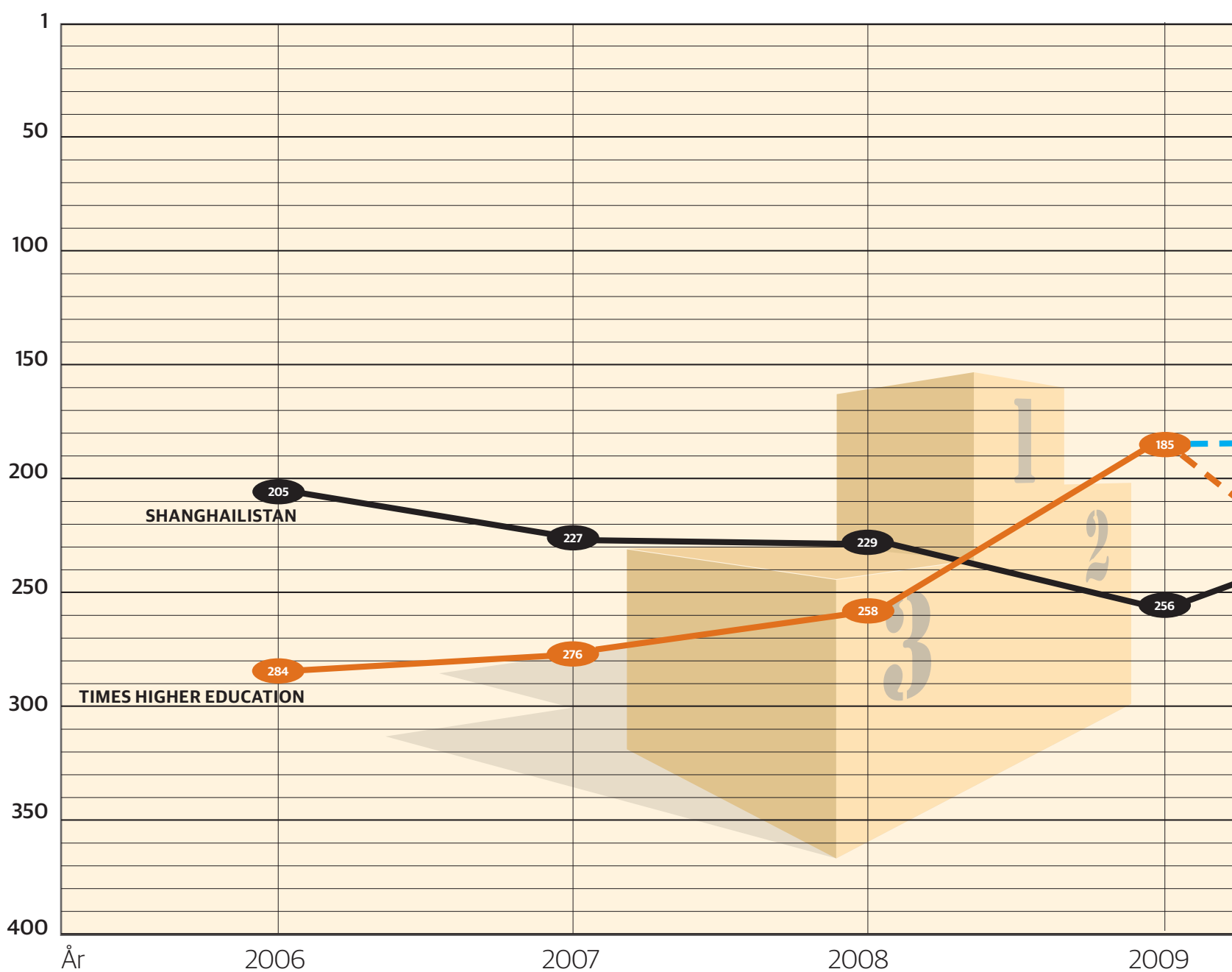
- I0 Billigt men struligt**
Bytet till ny mobiloperatör har inneburit problem för de 200 första användarna. Nu har flytten stoppats.
- I2 Möt Per Cramér**
Han vill att Handelshögskolan satsar på utbildningar där hållbarhet står i fokus.
- I4 Var beredd på ett varmare stadsklimat!**
Städerna måste byggas om för att klara framtidens klimat, menar Sofia Thorsson.
- I7 Al Gore på blixtpesök**
Föreläste om hållbar kapitalism i en fullsatt och välbevaka sal.

- I8 Uppdrag: grävning**
Nils Hanson lär ut undersökande journalistik och nu hoppas han att JMG blir ett centrum för grävande journalistik.
- 20 Blev doktor på regalskeppet Vasa**
Birgitta Håfors har forskat i 50 år och är nu äntligen klar med sin avhandling.
- 2I Frihet - plikt eller rättighet?**
Bengt Göransson om att förverkliga det omöjliga i det möjligas värld.

- 22 Årets största fest**
Den bästa promotionen hittills, enligt många vana festfirare. GU Journalen fångade Ruth Naluma-ga, som kom ända från Kampala i Uganda. Plus mingelbilder från dansgolvet.
- 24 Medicinare och humanist**
Jubeldoktor Gunnar Skoog har gjort världens enda långtidsstudie av tvångssyndrom. Trots sina 91 år forskar han fortfarande vidare. Under promotionen var sonen Ingmar (med samma yrke) hans värd.

Göteborgs universitet på världs

Ingen större förändring under fem år

"SHANGHAI-LISTAN"

Sedan 2003 publicerar Shanghai Jiao Tong University varje år en rankingslista över världens största stora universitet, kallad Academic Ranking of World Universities (ARWU). Den togs fram som ett led i en plan att skapa universitet av världsklass i Kina. Listan bygger på en kombination av utmärkelseindikatorer (Nobelpris och Fieldsmedalj) och bibliometriska indikatorer (Web of Science, Nature och Science).

Listan är framtagen för att urskilja världens absoluta toppuniversitet, med fokus på naturvetenskap och medicin. Stora

universitet gynnas framför små.

En slutsats är att listan fungerar hyggligt för att ranka världens största och mest prestigefyllda universitet, från 1-100, men ganska dåligt utanför denna grupp.

– En fördel är att det är en någorlunda stabil metod, det sker små förändringar över tid. Men bristerna är att den är så hårt vinklad mot få ämnen och att Nobelpris får stort genomslag. Än värre är att den bara mäter forskning, och dessutom bara excellent forskning, säger Magnus Gunnarsson på avdelningen för analys och utvärdering.

QS WORLD UNIVERSITY RANKINGS

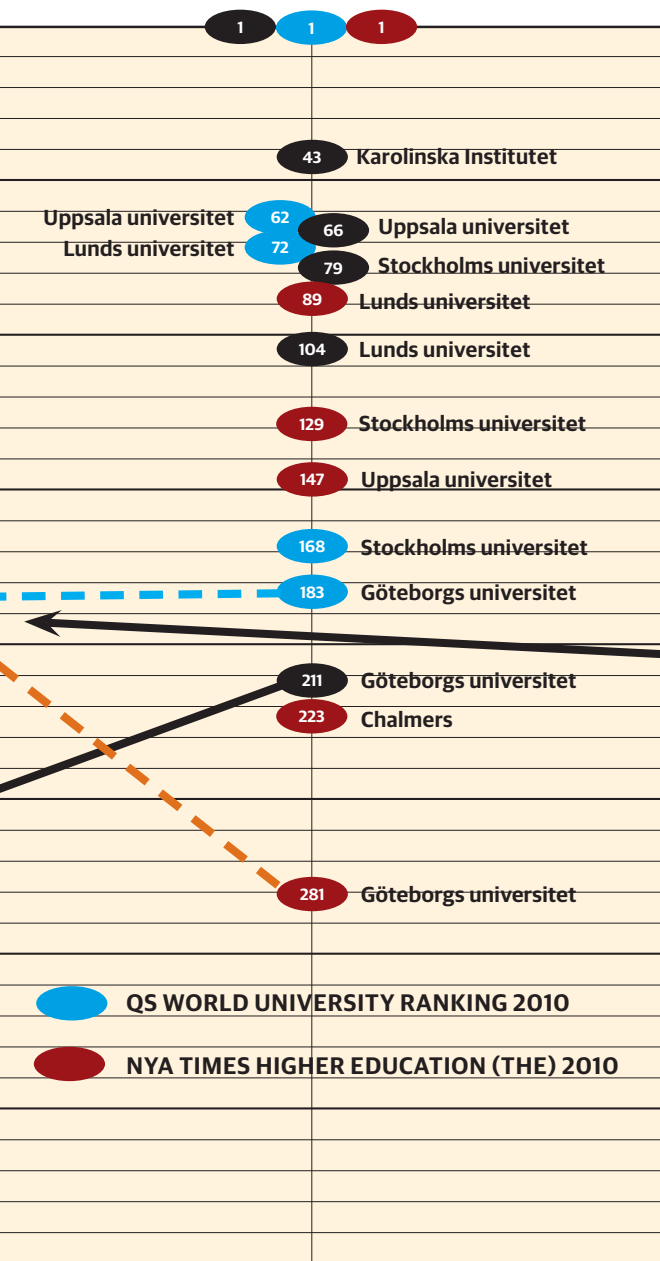
QS TOPUNIVERSITIES

Publicerades 2004-2009 av tidskriften Times Higher Education (THE) i samarbete med analysfirman QS Ltd. Från och med 2010 står QS ensamma för rankningen. Hälften av rankningsvärdet bygger på enkätundersökningar ("reputation surveys"), hälften på kvantitativa data.

– Det positiva är att den tar in mänsklig bedömning, inte bara mekaniska indikato-

rer, vilket gör den lite intressant. Men med bara 5 procents svarsfrekvens på enkäterna är kvaliteten mycket låg och transparensen dålig. Sammantaget är listan ganska instabil. Flera lärosäten ändrar sin placering markant från ett år till ett annat, säger Magnus Gunnarsson.

Rankningen

2010

Shanghai-listan toppas av:

1. Harvard
2. University of California, Berkeley
3. Stanford University

THE-listan toppas av:

1. Harvard
2. California Institute of Technology
3. MIT

QS Listan toppas av:

1. University of Cambridge
2. Harvard
3. Yale University

THE byter till Thomson Reuters

Förra året bröt THE samarbetet med analysföretaget QS och gav istället uppdraget till Thomson Reuters, samma företag som äger och säljer Web of Science. Eftersom rankningen byggdes om från grunden kan resultatet inte jämföras med tidigare års listor. Orsaken till bytet var att THE fick mycket kritik för den rankingslista som togs fram i samarbete med QS.

Mer läsning: Avdelningen för analys och uppföljning publicerar fördjupade analyser av respektive rankingar på <http://www.analys.gf.gu.se>

Andra listor

CHE Excellence Ranking (Zeit-listan)

Europeisk universitetsrankning som produceras av den tyska organisationen Centrum för Hochschulentwicklung (CHE) i samarbete med tidskriften Die Zeit. Syftet är att hjälpa blivande master- och forskarstudenter att välja lärosäte. Den här listan skiljer sig från andra på flera sätt. Den bedömer ämnesområden snarare än lärosäten som helhet och bygger på djupanalyser av ett begränsat antal lärosäten som bedömts som "excellenta" inom sina respektive ämnesområden. Ett stort antal indikatorer används, men resultatet viktas inte till en endimensionell lista.

Rankningen omfattar följande områden: fysik, kemi, matematik, biologi, ekonomi, psykologi och statsvetenskap. GU har hittills tilldelats excellensstatus i tre ämnen, statsvetenskap (2 stjärnor), psykologi (2 stjärnor) och i år fick biologi 11 excellensstjärnor.

CWTS (Leiden-listan)

The Leiden Ranking produceras av Centre for Science and Technology Studies (CWTS), en forskningsenhet inom universitetet i Leiden och samtidigt ett affärsdrivande bolag ägt av samma universitet. Listan har publicerats tre gånger: 2007 (bara europeiska lärosäten), 2008 och 2010.

Rankningen består helt av bibliometriska mått och är baserad på data från Thomson Reuters. CWTS rankar dels de 100 och de 250 största universiteterna i Europa, dels de 100, 250 och 500 största universiteterna i världen. För dessa grupper beräknas fem bibliometriska mått, och det hela leder då till 25 olika listor.

2010 hamnar GU på 146:e plats (på listan "världens 500 största universitet, sorterat efter volym x citeringsgrad").

Ranking Web of World Universities (webometrics)

Listan rankar alla världens universitet efter deras närvaro och genomslag på webben. Man försöker premiera elektronisk publicering och open access. Listan produceras sedan 2004 av Cybermetrics Lab, en underavdelning till spanska nationella forskningsrådet (CSIS). Den publiceras två gånger om året (januari och juli). I juli 2010 placerade sig GU på 243:e plats.

Urank

En fristående grupp som sedan 2008 publicerar en kvalitetsrankning av svenska universitet och högskolor. Lärosätena mäts mer som anstalter för högre utbildning än för forskning. Målgruppen är studenter och blivande studenter. Alla siffror hämtas från Högskoleverket och SCB.

Förra året hamnade GU på 7:e plats.

TIMES HIGHER EDUCATION

Publiceras av Times Higher Education, som från och med i år samarbetar med Thomson Reuters. Tidigare gjordes rankningen av QS. Den nya listan bygger till stor del på enkätsvar, forskningsanslag, antal publikationer, citeringar, lärartäthet och internationell mix.

Listan mäter inte bara forskning utan även utbildning. Men tyngdpunkten ligger ändå på forskning, som tillsammans med citeringar står för drygt 60 procent.

- Nya THE är en mer stringent och ambitiös rankingslista jämfört med QS.

Men problemet med listan - i likhet med många andra - är att den mäter strukturella faktorer på samma sätt utan att ta hänsyn till att universitetssystemen ser olika ut i världen, säger Magnus Gunnarsson.

- Dessutom är citeringsindikatorn utformad på ett sätt som gör att väldigt små skillnader får stort utslag, vilket är en förklaring till Stockholms universitet avancerade så många platser på listan.

ILLUSTRATION: TOMAS KARLSSON

Listorna får allt större betydelse

Rangordningar är här för att stanna – det är ett faktum vi måste göra något vettigt av, menar Sverker Lindblad, ordförande i GU:s rankingsgrupp, som i november presenterar sitt resultat.

– ÄVEN OM DET FINNS stora brister bör man bry sig om listorna och använda de mått som är intressanta och relevanta för den egna verksamheten, säger professor Sverker Lindblad, som i mars fick uppdraget av rektor. Arbetsgruppens rapport innehåller en plan om hur man ska jobba vidare med dessa frågor och ger flera rekommendationer till ledningen.

Sverker Lindblad pekar på att det inom Europa finns en livlig diskussion om rankingar. Inom EU utvecklas en ny lista – U-Multirank – som väntas komma med sin första ranking redan nästa år.

Inte minst Shanghailistan har kommit som en kalldusch för många europeiska universitet.

– Flera universitet utanför den anglosaxiska sfären hamnar märkligt långt ner på listan. Det är oerhört viktigt att komma tillrätta med den snedvridning som favo-

riserar amerikanska universitet och delar av medicin och naturvetenskap. Vi vet inte om U-Multirank fungerar men det ska bli intressant att se hur man kan rangordna ämnen mellan lärosäten istället för att bunta ihop allt till en enda variabel.

Listorna får stor uppmärksamhet internationellt. Dessutom har de stor betydelse för maktavare och forskningsråd som ska fördela anslag, men även när universitet ska välja samarbetspartner eller när studenter väljer utbildning.

– Jag tror att den betydelsen kommer att bli ännu större i framtiden, säger Sverker Lindblad.

Men på en punkt är han tvärsäker: listorna är för dåliga idag.

– ”Fort och fel”, sammanfattar han. De bibliometriska måtten är ganska stabila, men enkäter och ”peer-review” är betydligt mer svajiga mått.

En kritik, som framför allt riktats mot Times Higher Education (THE) och QS, är bristen på transparens, att det i praktiken är omöjligt att komma åt materialet bakom. Fördjupade analyser säljs dessutom av företagen som genomför enkätundersökningarna.

FAKTA

I slutrapporten föreslås följande:

- Hur arbetet med rankingslistor ska organiseras vid GU.
- Vilka krav som bör ställas på rankingslistor vad gäller genomskinlighet och precision.
- Bedömning av vilka indikatorer i rankingslistor som är intressanta i termer av stabilitet och relevans.
- Svenskt samarbete vad gäller underlag till och krav på rankingslistor.
- Europeiskt samarbete om sätt att hantera internationella rankingslistor.

– Rankingslistor som instrument säger inte så mycket om kvalitet egentligen. Ingen kan förklara varför ett visst universitet åker upp eller ner hundra platser från ett år till ett annat. Vem kontrollerar att uppgifterna som universiteten rapporterar in stämmer, och vem granskar granskarna?

TROTS BRISTERNA är det slående att Sverige som land är mycket framstående, framhåller Sverker Lindblad.

– Enligt Shanghailistan hamnar Sverige totalt sett på en 9:e plats, vilket i relation till folkmängden innebär att vi tillhör den absoluta världstoppen med dessa mått.

Sverker Lindblad menar att listorna är ett tecken i tiden på marknadsanpassningen av akademien. Universitet tävlar på en europeisk och global arena, där konkurrensen om medel och studenter blir allt tuffare. I flera länder har redan universitet slagits samman för att bättre kunna hävda sig. I värsta fall kan det, befarar Sverker Lindblad, på sikt leda till utvecklingen av universitet som framför allt styrs av vinstintressen.

Han tycker inte att rankingar är ett särskilt bra system eftersom de bara mäter

Sverker Lindblad

delar av all forskning som görs.

– Det fungerar kanske bra inom delar av naturvetenskap och medicin men inte särskilt bra inom samhällsvetenskap och humaniora. Det kan få olyckliga konsekvenser på det viset att du kanske anpassar dig till mätningen eller universitetets position hellre än att vara kritiskt ifrågasättande.

Listorna används och det måste vi förålla oss till.

Så vad tycker du att GU ska göra?

– Som universitet måste vi förhålla oss kritiskt till de metoder som används men också ta till oss kritik. Vi ska naturligtvis rätta eventuella fel och lämna in korrekta uppgifter. Men det handlar också om att vi i Sverige måste kunna kräva att listorna blir mer genomskinliga för universiteten. På ett motsvarande sätt kan vi bygga upp ett europeiskt samarbete om krav på kvalitet hos internationella rankingar.

Sverker Lindblad tycker att GU kan ta vara på de möjligheter som finns med rankingslistor, bland annat att undersöka vilka mått som kan vara användbara.

2006 publicerade Sverker Lindblad och Mats Cavallin rapporten *Världsmästerskap i vetenskap*. Nu i vinter kommer en uppdaterad version på engelska.

– Det har hänt mycket sedan dess men faktum kvarstår: Listorna används och det måste vi förhålla oss till. Det värsta som kan hända är att man börjar använda dåliga listor för sitt strategiska arbete genom att köpa in Nobelpristagare och högt citerade forskare för att höja sin placering på listorna. Det är helt fel väg att gå. Ett universitet är inte ett företag.

ALLAN ERIKSSON

Läs förra rapporten på <http://gupea.ub.gu.se>.
Sök efter *Världsmästerskap i vetenskap*.

Vakna upp!

På 281:a plats, enligt senaste rankingslistan. Dåliga ursäkter håller inte. Vi är helt enkelt inte tillräckligt bra, menar Lennart Flood, professor i nationalekonomi.

HAN TYCKER ATT det börjar bli pinsamt att så fort en ny lista presenteras så kommer kritiken som ett brev på posten.

– Märkligt nog är listorna inte alls lika ifrågasatta utomlands som här hemma, säger Lennart Flood. Jag är i allmänhet för rankingar. Det är inte bara vi på nationalekonomiska som tycker att det är bra utan även på många andra håll i världen.

Lennart Flood menar att i den konkurrens som råder har rankingslistor blivit en naturlig del i den globaliserade akademiska miljön.

– Vi lever i ett universitetssystem där man hellre lägger fokus på processer än på resultat. Ett bra exempel på det är universitetets kvalitetsråd som enbart ser till processer. Detta leder till helt absurda resultat. Tänk om man hade resonerat på samma sätt på företag: vi producerar skräp men kvalitetsrådet ger ändå bra omdömen eftersom det finns ett så utarbetat system för medarbetarsamtal.

Lennart Flood tycker att det vore bättre att fördela forskningsresurser utifrån ett konkurrensutsatt fördelningssystem som ger mest till dem som presterar bäst.

– Det viktigaste är sjukdomsinsikten, att vi inser att vi inte är bättre än så här. Jag tycker det är helt fel att lägga ner tid och resurser på en omorganisation. Forskningsmedel bör fördelas efter resultat och här spelar bibliometrin en väsentlig roll. Det är genom att skapa ekonomiska incitament som vi kan styra institutionerna mot ökad vetenskaplig verksamhet. Universitetets ledning tror att man kan organisera fram god forskning.

Men flera listor har fått mycket kritik för exempelvis allvarliga metodproblem. Hur ser du på det?

– Kritiken kan naturligtvis vara berättigad eftersom varje lista bygger på ett antal principer som kan diskuteras. Men jag är säker på att listorna kommer att förbättras och då får man leva med att det finns en del barnsjukdomar. Men att ta detta som en förevändning att inte göra något är i grunden fel. Det spelar ju ingen roll vad vi tycker om listorna om de internationellt används som en måttstock för kvalitet.

Lennart Flood menar att det är oundvikligt att GU måste anpassa sig till ett internationellt system.

– På vår institution gör vi det redan. Vid exempelvis lönesättning får den som publicerar sig i internationella referee-granskade tidskrifter högre lön. Utöver det har vi ett bonussystem som belönar publiceringar i högt rankade tidskrifter.

Dessutom är ett system som baseras på god vetenskaplig kvalitet mer rättvist, framhåller Lennart Flood.

– Det är transparent och bygger inte på uppgörelser i slutna rum. En forskare med en vetenskaplig produktion av hög kvalitet kommer att få en hög ranking och därmed god medelfördelning.

ALLAN ERIKSSON

Vad tycker du om rankingar?

Staffan Edén
Rektorsråd

– Det är naturligtvis viktigt hur Göteborgs universitet placerar sig på listorna eftersom det påverkar omvärldens syn på universitetet. På GU följs de olika rankingarna noggrant av vår analys- och utvärderingsavdelning. Det finns många olika system och kriterier för ranking och det har blivit lite av en egen affärsverksamhet. För GU gäller det väl att utarbeta en tydlig målsättning om vad vi själva vill. Sedan gäller det att dessa mål också synliggörs med tydliga indikatorer, där man kanske ska snegla på rankingsaktörernas olika system, så att vår egen målbild speglas i rankingen.

Ulf Dalnäs
Utredare, med i arbetsgruppen för nya U-Multirank

– Det finns tre skäl till varför rankingsmarknaden växer. Det första är den internationella trenden att gå från processbaserad utvärdering till resultatbaserad. Det andra är att våra uppdragsgivare kräver mer insyn och transparens. Det tredje skälet handlar om den tekniska utvecklingen, där du i en iPhone kan ställa in vilka indikatorer som är viktiga för dig och sedan få en egen topp-100-lista på Times Higher Education. Jag tycker att man ska förhålla sig kritisk men ändå vara pragmatisk då rankingslistor är en växande realitet.

Annika Ekestubbe
Prefekt på institutionen för odontologi

– Vår institution hamnade på andra plats i en världsranking över internationell odontologisk forskning, som presenterades 2006. Det var väldigt roligt för oss. Vi tyckte att det var viktigt att lyfta fram i många sammanhang, vilket gav oss råg i ryggen! Framför allt uppmärksammades det mycket på Sahlgrenska akademien och vi fick god draghjälpen från fakulteten. Ranking har nog främst stor internationell betydelse och för vår del har det varit mest betydelsefullt för våra internationella samarbetspartner, men också för samarbetet med tandvården i regionen. Finns det någon annan svensk institution som hamnat så högt?

Besök av Jan Björklund

» **UTBILDNINGS- OCH HÖGSKOLEMINISTERN** Jan Björklund besöker Göteborgs universitet den 24 november. Han kommer då främst att träffa rektor Pam Fredman och ledningsgruppen. Jan Björklund har ofta nämnt sin vision att lyfta resultaten inom det svenska utbildningsväsendet på alla nivåer för att Sverige ska bli ett av världens mest framgångsrika länder.

Rektor Pam Fredman hälsar alla anställda välkomna till
Julmingel i Vasaparken

Måndag den 13 december klockan 15.00–17.00
Universitetsbyggnaden i Vasaparken

NYHETER

En strategisk satsning utan tydliga mål

Men postdoktorerna var mycket nöjda

De centrala målsättningarna var luddigt formulerade. Men postdoktorerna är nöjda med sin tid och fakulteterna såg satsningen som en positiv signal om att GU tar forskning på allvar.

Det blir facit från 2007 års mångmiljonsatsning på postdoktorstjänster.

SATSNINGEN BESKREVS SOM historisk när GU:s rektor fattade beslut i februari 2007: runt 40 miljoner kronor till 40 tvååriga postdoktorsanställningar över hela lärosätet. Samtidigt satsades stort på fakultetsövergripande forskningsprojekt (se text intill).

Rekryteringen skulle bli bred och internationell. Man annonserade i prestigemagasinet *The Economist* och i medicintidskriften *Nature*.

Men av 40 postdoktorer som anställdes hade 34 disputerat i Sverige och 25 av dem hade doktorsexamen från ett västsvenskt lärosäte – trots att 169 av de 486 sökande kom från utlandet.

– Vi har inte ifrågasatt bedömningarna vid fakulteterna, kompetens var ju det avgörande kriteriet, säger Cecilia Bokenstrand, chef vid avdelningen för analys och utvärdering och ansvarig för utvärderingen av satsningarna.

– Men det var ju en bred internationell satsning och väldigt många internationella sökande som uppenbarligen inte stod sig i konkurrensen. Då har vi lite grann träffat fel. Så en fråga vi lyfter i rapporten är att om man vill nå internationella forskare så får man fundera på hur.

Humanistiska fakulteten hade högst söktryck till sina fem tjänster

Cecilia Bokenstrand är chef vid avdelningen för analys och utvärdering.

och anställde två postdoktorer med examen från utlandet. Sahlgrenska akademien fick tolv tjänster, men bara en internationell sökande fick tjänst.

OM DE BÄSTA utländska forskarna inte sökte till GU kan det ha berott på att postdoktorerna skulle påbörja tjänsten ganska snabbt, enligt Cecilia Bokenstrand. Och att planera en två-årig forskarvistelse i utlandet med kort varsel är inte lätt.

– Men satsningen hade olika syften. Ett var att bygga upp en rekryteringsbas. Ett annat var individuell meritering, och sett i det ljuset var det kanske en utmärkt satsning, säger Cecilia Bokenstrand.

FÖR ÅTMINSTONE 18 av postdoktorerna ledde tjänsten till fortsatt anställning vid GU – som lektor, forskarassistent, gästlärare eller något annat. Några har gått vidare till andra lärosäten, medan åtta före detta postdoktorer fram till december i fjol ännu inte fått nya tjänster.

Postdoktorerna själva är mycket nöjda med sin tid vid GU. De allra flesta som svarat på enkäten i rapporten säger att de utvecklats till självständiga forskare. Också på fakulte-

terna togs satsningen emot positivt.

Frode Slinde, som forskar om kost och hälsa, hör till dem som fick en postdoktorstjänst 2007.

– Tiden var väldigt bra. Det gav mig en möjlighet att forska på heltid i två år. **IDAG ÄR HAN** universitetslektor i klinisk näringslära vid Sahlgrenska akademien.

Frode Slinde är glad för att han fick forska på heltid i två år.

– Min tid som postdoktor hjälpte mig att meritera mig så att jag kunde ta ut min docentur, och den var bra att ha när jag sökte lektorstjänsten.

Rapporten pekar dock på ännu en brist hos satsningen: centralt formulerade målsättningar saknades.

– Vid några fakulteter har man fäst vikt vid meriteringsmöjligheter, att man ska uppnå docentkompetens efter de två åren, säger Cecilia Bokenstrand.

På andra håll betonade man att postdoktorerna skulle komma in i fungerande forskningsmiljöer. Andra åter ville främst få in nya perspektiv när de anställde postdoktorer.

MAGNUS PETERSSON

Flera klara brister i hanteringen

Fakulteterna fick en alltför styrande roll när 18 miljoner kronor satsades på fakultetsövergripande forskningsprojekt 2007.

SÅ LYDER EN AV slutsatserna i en ny rapport från GU:s avdelning för analys och utvärdering. Initiativet har utvärderats samtidigt med postdoktors-satsningen. De var båda delar i ett och samma strategiska forskningspaket.

I rapporten föreslås att forskningssatsningar vid GU i framtiden utformas på ett likartat sätt över hela lärosätet. Man efterlyser också mer kontinuitet.

Dessutom var ansökningstiden ganska kort för dem som ville formulera nya projekt. I många fall gick stöd till redan existerande projekt.

– Sedan utlysningen gjorts hade man en dryg månad på sig att formulera ett projekt, säger Cecilia Bokenstrand.

En annan lärdom från satsningen är att hela arbetsprocessen måste dokumenteras bättre.

– Nu har det varit väldigt svårt att följa den, det brister på många ställen, säger Cecilia Bokenstrand.

MAGNUS PETERSSON

Nå ut med din forskning!

» **VILL DU LÄRA DIG ATT KOMMUNICERA BÄTTRE?**
Boka då den 1 december i almanackan. Då arrangerar informationsenheten en inspirationsdag om forskningskommunikation för universitetets forskare och doktorander. Anmälan görs via bokningsportalen för ledar- och kompetensutveckling:
www.pa.adm.gu.se/kompetensutveckling.

GU Journalen finns på engelska

» **GU JOURNALEN** har lanserat en speciell pdf-version där ett urval artiklar presenteras på engelska. Se mer på www.gu-journalen.gu.se. Sprid gärna tidningen till gästforskare och andra intresserade. Du hittar även GU Journalen på Facebook.

Högst betyg bland 20 utvalda universitet Ingen mätning av faktiskt miljöarbete

I en färsk studie av hur tjugo lärosäten i Europa, USA och Asien arbetar med ekologisk hållbarhet placerar sig Göteborgs universitet på första plats.

Mätningen säger däremot inget om de faktiska effekterna av miljöarbetet.

DET ÄR UNIVERSITETET i Oslo som satt en rad lärosäten under luppen. Femtio indikatorer på hur de jobbar med hållbarhet har använts, fördelade på områdena ledning/administration, utbildning, forskning, operativt arbete och övriga aktiviteter.

GU kammar hem 48 av 50 möjliga poäng och hamnar därmed på första plats. Den delas med amerikanska Massachusetts Institute of Technology (MIT) och University of British Columbia i Kanada.

– Mycket positivt. Det är hög klass på vårt arbete inom miljö och hållbar utveckling. Sedan är ju urvalet tjugo universitet, så det rör sig inte om någon regelrätt ranking, men det är en fingervisning om var vi står, säger GU:s miljöchef Eddi Omrcen och framhåller att de femtio indikatorerna ger en bred bild.

Eddi Omrcen är miljöchef vid Göteborgs universitet.

UTREDAREN HAR främst tittat på vad universiteten skriver om arbetet med ekologisk hållbarhet på sina engelskspråkiga webbsidor. Det innebär att förekomsten av en handlingsplan för hållbarhet på central nivå eller en

policy för skräpätvinning ger positivt utslag och en poäng vardera.

Men de enskilda indikatorerna har inte graderats inbördes. Därför kan graden av engagemang i varje fråga inte mätas.

Inte heller har de reella resultaten av miljöarbetet studerats.

– Mätningen säger att man har tit-

tat på webbplatserna och tagit reda på om universitetet jobbar med frågorna, mer än så säger den inte, säger Eddi Omrcen.

I utvärderingen ingår frågan om universitetet erbjuder utbildning i hållbar utveckling.

Men säger det något om hur miljövänligt universitetet är som organisation?

– Om man inte har en sådan utbildning så säger det nog att man inte bryr sig om sådana frågor. Men har man det så är det en tydlig signal att organisationen jobbar med dem.

MÄTNINGENS URVAL av lärosäten grundar sig på en universitetsranking gjord av Times Higher Education i fjol. Från den listan valde utredarna de tio främsta universiteten, alla i USA och Storbritannien. Utöver dem tittade man närmare på en rad andra lärosäten, bland annat i Norge. Alla universitet som studerats har skrivit på åtminstone en deklaration för utbildning i hållbar utveckling.

GU har länge arbetat med hållbar utveckling och är sedan 2006 miljöcertifierat enligt standarderna ISO14001 och EMAS. Som enda lärosäte i världen har GU också låtit sin hållbarhetsredovisning granskas och godkännas av internationella Global Reporting Initiative (GRI).

– Jag blev positivt överraskad att vi placerade oss så väl. Vi har ett miljöcertifierat ledningssystem och i mina ögon är ett systematiskt arbete grunden för hållbarhet. Den här granskningen bekräftar att vi har integrerat det här i hela GU, vilket är väldigt positivt, säger Eddi Omrcen.

MAGNUS PETTERSSON

RAPPORT

Rapporten *Best green university practice* finns att läsa på www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/prosjekter/gront-uio/prosjektleveranser/

18 november 2010, kl 13-19
på Handelshögskolan, Vasagatan 1, Göteborg
www.hallbarhet.se

Maria Wetterstrand |
Klädbytdag | Spoken word |
Veganvrak | Forces for our oceans |
Tone Bekkestad |
Hållbara evenemang |
"Cradle to Cradle" | Camino |
Släng inte maten! | Utställningar |
Människan, maten & miljön | Filmvisning |
Utlotning av fina priser | Ekologiskt fika
och mycket mer...

hållbarhet

En inspirationsdag med fokus på hållbar utveckling för studenter
vid Chalmers och Göteborgs universitet, anmälan: www.hallbarhet.se

»Oacceptabelt mycket struk«

Överföringen av mobilabonnemang stoppades direkt

”Inte störst men bäst.” Så marknadsför det danska telekomföretaget TDC. Men det skulle visa sig vara en sanning med modifikation. Hittills har 200 mobilabonnemang flyttats över, men sedan blev det stopp.

I VÅRAS SLÖT Göteborgs universitet avtal med TDC Sverige, som ingår i den danska koncernen, om både fast och mobil telefoni, något som ger kraftigt sänkta priser. Övergången till fast IP-telefoni har fungerat smärtfritt, det har däremot strulat rätt rejält med den mobila flytten sedan de första 200 användarna hade gått över. Sedan i början av oktober har resten av flytten stoppats, åtminstone tillfälligt.

Här är några exempel på problem: De danska SIM-korten ställde om språket i telefonerna. Dessutom har det varit många klagomål på dålig täckning, burkigt ljud och att samtal brutits eller inte kopplats fram alls. Några har till och med fått norsk brevlåda. Och när det gick upp för de anställda att det inte finns något fast pris för obegränsad datatrafik (2 GB datatrafik ingår per månad) eller att det inte går att betala med sms-biljett på buss och spårvagn (TDC har inget avtal med Västtrafik) började missnöjet jäsa.

– Det var rena skämtet, säger en anställd på IT-service som vill vara anonym. Många har klagat högljutt. Vi på IT-service sitter som gisslan eftersom vi får skulden för alla problem. Men vi har inte varit med i processen.

FRÅN BÖRJAN GJORDE GU tillsammans med 18–20 andra universitet och högskolor ett så kallat avrop på Kammarkollegiets ramavtal om fasta och mobila operatörstjänster. Umeå universitet valde Telia och Göteborgs universitet hade Telenor som förstahandsval. Alla andra valde Ventelo, Men i GU:s fall blev upphandlingen överklagad av Ventelo som menade att universitetet inte hade gjort en objektiv värdering av olika faktorer. I februari i år kom domen från länsrätten, som innebar att GU var tvunget att göra om upphandlingen. I och med domen blev samtliga bud offentliga och då gick TDC in och sänkte priserna. Telia hoppade av och de två andra leverantörerna, Tele2 och Telenor, höll fast vid sina bud.

I den kalkyl som GU:s grupp satte upp

Lars Hansen

vägde priset tyngst, 70 procent, medan funktion värderades till 30 procent. Eftersom alla företag uppfyllde de tekniska kraven blev priset utslagsgivande. I själva verket var prisskillnaden jämfört med Telenors anbudspris endast 79 000 kronor per år. Men det spelar ingen roll.

- TDC VAR BILLIGAST, säger Lars Hansen som är chief information officer. I en sådan här konkurrensutsättning sätter man upp ett antal kriterier och TDC fick högst poäng, och då måste man välja det företaget. Det kan tyckas märkligt men det är så lagen om offentlig upphandling fungerar.

Varför ställdes aldrig krav på att det skulle ingå andra tjänster, som exempelvis betalning med sms-biljett?

– I en konkurrensutsättning, där man avropar Kammarkollegiets ramavtal, kan man inte lägga till ytterligare krav. Man förutsätter att upphandlingen har gjorts enligt konstens alla regler.

Johan Pettersson, chef för upphandlingsenheten, tycker inte att någon har gjort något fel utan problemet är att TDC inte har levererat det som har utlovats enligt avtal.

– Från upphandlingsenhetens sida gör vi allt för att hjälpa IT-verksamheten att hitta en hållbar lösning på problemen. Dessutom har vi bett Kammarkollegiet att se över avtalet med TDC för att detta inte ska drabba andra myndigheter.

Men upphandlingen blev olycklig, menar Hans Larsson, som är chef för IT-service.

– Utan att vara expert på upphandling tycker jag att det är fel att en part kan gå in och sänka priserna när buden är kända, och därigenom spela ut andra seriösa aktörer. Det klassiska i upphandlingar är att man mest tittar på priset, mindre på funktionalitet,

”Man skakar på huvudet. Först var det e-posten som havererade, nu är det mobiltelefonin.

JOAKIM HURTIG

TDC

Danska telekoncernen TDC är en ganska ny spelare på den svenska företagsmobilmärknaden. – Det är absolut ingen liten aktör, säger Nils Weidstam, näringspolitisk expert på branschorganisationen IT & telekomföretagen. De har uppskattningsvis 5–10 procent av marknaden. TDC har samma höga kvalitet inom fast telefoni som andra. Däremot är de lite nyare på mobiltelefonisidan, så det kan finnas en del barnsjukdomar.

men ändå måste kvalitet vara viktigare än pris.

Liknande problem har Alingsås kommun upplevt. Men efter stora störningar med både funktion och täckning, framför allt inomhus, som TDC inte lyckades lösa, kunde kommunen dra sig ur avtalet.

– Den lärdom vi har dragit är att man borde ha gjort tester och mätningar innan avtalet med TDC skrevs på, säger kommunens IT-chef Göran Vesterlund.

INFORMATIONEN OM PROBLEMEN har varit bristfällig, tycker Joakim Hurtig, ekonomisamordnare på institutionen för neurovetenskap och fysiologi.

– Man skakar på huvudet. Först var det e-posten som havererade, nu är det mobiltelefonin. Vi ska gå över till TDC och det enda man hör, är att det inte fungerar. Att det exempelvis inte finns ett fast pris för obegränsad datatrafik är häpnadsväckande när så många har smartphones numera.

Istället har det blivit en massa extra jobb. Hans Larsson menar att IT-service har blivit offer för omständigheter som ligger bortom deras kontroll.

– Vi har fått ta emot en massa klagomål. Då ska man komma ihåg att huvuddelen av de 200 användare som blivit överflyttade är duktiga IT-tekniker. Mitt intryck är att TDC, som är en liten aktör i Sverige, inte har koll på läget.

LARS HANSEN är dock hoppfull om att problemen ska vara lösta inom kort.

– Det är ju ingen katastrof. Man får vänja sig vid en del förändringar vid byte till ny operatör. Vissa brister har de redan fixat, men vi är absolut inte nöjda med situationen.

– Att man inte kan köpa sms-biljett är en klar brist. En sådan sak måste fixas. Det är ju bara att skriva ett avtal och vi utgår ifrån att det sker snarast.

Tänker ni säga upp avtalet med TDC?

– TDC måste kunna visa att de klarar av att lösa problemen. Om de inte lyckas kan vi skriva en erinran där vi sätter upp en tidsplan. Förhoppningsvis får TDC ordning på det i tid, i annat fall måste vi överväga att säga upp avtalet. Därför är vi noga med att dokumentera alla fel som kommer in.

UB lär ut

» **NU HAR UB ÖPPNAT** en webbplats med stöd för studenter som ska skriva uppsats. Bland annat får man lära sig skriva källhänvisningar och korrekt citat- och referatteknik. Webbplatsen innehåller både texter och instruktionsfilmer. Gå in på: www.ub.gu.se/skriva

Webbplats för ny organisation

» **DEN 15 DECEMBER** presenteras utredningsförslaget avseende en förändrad organisation vid Göteborgs universitet för universitetsstyrelsen. Senare samma dag får alla medarbetare möjlighet att ta del av förslaget via en presentation i aulan, Vasaparken.

För att göra det lätt att följa arbetet lanseras en webbplats för organisationsarbetet i slutet av november. Här kommer allt material om organisationsförändringen att finnas. Det blir även möjligt

att ta del av filmer och intervjuer, ställa frågor och ha synpunkter på förändringen.

För att visa hur omorganisationen hänger ihop med andra strategiska projekt som pågår, kommer webbsidan att bli en del av den nuvarande webbplatsen för det övergripande strategiarbetet vid Göteborgs universitet, Vision 2020. Det innebär att där dessutom kommer att finnas även andra viktiga strategiska projekt. För mer information: www.vision2020.gu.se

REPORTAGE

TEXT: MAGNUS PETERSSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

Med rätt att försvara Handelshögskolan

Handelshögskolans nye rektor är prisad pedagog, idog debattör och flitig resenär.

Men nu får professor Per Cramér ägna större delen av tiden åt att ratta Handelshögskolan.

På agendan står ekonomiutbildningar med fokus på social och ekologisk hållbarhet - och ett försvar för fakultetens starka varumärke.

- Det är otänkbart att Handelshögskolan skulle uppgå i en större humsam-fakultet, säger Per Cramér.

FRÅN SITT NYA ARBETSROM på sjätte våningen i Handelshögskolans rektorskansli kan Per Cramér njuta av ett storslaget fågelperspektiv. Tittar han ut genom fönstret som vetter mot väster vilar ögat på Skansen Kronan. Vänder han sig norrut möter blicken sekelskifteshuset på Kungshöjd.

Här väntas han också överblicka en fakultet med runt 440 anställda och 4 200 helårsstudenter.

Från de högre höjderna kom också finbesök bara några dagar efter att Per Cramér utsetts till dekan. Det var Al Gore som gästade Handelshögskolan och talade om hållbar kapitalism.

- Vi hade lunch häruppe och pratade en hel del, bland annat om begreppet "sustainable capitalism" och att det har olika betydelser på olika sidor om Atlanten. Kapitalism är något som tas för givet i USA men i Europa har det inte samma otvetydigt positiva innebörd.

Idag är marknadsekonomi ett faktum nästan världen över. Men klimat- och finanskriser har visat tydligt att dagens företagsledare har andra hänsyn att ta än kvartalsvinsten - sociala och ekologiska.

Al Gores besök inspirerade:

- Man skulle kunna tänka sig masterprogram på temat sustainable management, med naturresursteori, nationalekonomi, företagsekonomi och juridik. Här skulle vi kunna leverera något oerhört bra. Det är något vi funderar på nu, säger Per Cramér, som fram till nu varit vice dekan.

Just nu är dock en annan fråga högaktuell för honom: omstruktureringen av GU. Och som ordförande i fakultetsnämnden blir det hans uppgift att driva Handelshögskolans linje.

Viss konsensus har uppnåtts på Handels sedan rektor aviserade reformen i våras. Linjen är att Handels måste försvara sitt varumärke och sin autonomi. Inte minst för att behålla kontakterna med näringsliv och utländska lärosäten och för den internationella ackrediteringen, där fakulteten hävdar sig väl. Per Cramér välkomnar visserligen varje steg mot fler samarbeten över ämnes- och fakultetsgränser.

- Men risken i en sådan här process är att man kastar ut barnet med badvattnet, därför är det primära målet för oss att värna våra upparbetade värden. Det är otänkbart att Handelshögskolan skulle uppgå i en större humsam-fakultet.

HANDELS STYRKA anser han vara den ämnesmässiga bredden. Svagheten är att ämnena inte integrerats tillräckligt väl med varandra.

Vilka konkreta planer har du för att åstadkomma en sådan integration?

- Det handlar mycket om att skapa plattformar, för den här typen av integration måste växa organiskt, och att skapa samtalsrum för forskare från olika ämnen. Jag kan ju se att fler centrumbildningar är en möjlighet.

Målet är att värna våra värden. Det är otänkbart att Handelshögskolan skulle uppgå i en större humsam fakultet.

En handelshögskola i absolut toppklass är ambitionen. Men radikala reformer väntar inte i brådrasket.

- Det är oerhört viktigt att skapa en bättre intern förankring på fakulteten. Jag är övertygad om att vår framgång bygger på att Handelshögskolans varumärke svarar mot dess innehåll. För att komma dit här måste strategiska beslut växa underifrån. Jag tänker lägga mycket energi på att skapa sådana strukturer.

PER CRAMÉR ÄLSKAR att undervisa. Det fortsätter han med som rektor, om än i mindre omfattning. Under doktorandtiden på 1990-talet byggde han upp juristutbildningen vid GU. Två gånger har han krönt till Handelshögskolans bästa lärare. Men

Storslam för konstnärerna

» **DRYGT HÄLFTEN AV** de 19 miljoner kronor som Vetenskapsrådet i höst delade ut till konstnärlig forskning och utveckling gick till Göteborgs universitet. 5,4 miljoner kronor gick till Palle Dahlstedts projekt *Skapande performance – datorstödd kreativitet och mänskligt uttryck i musikalisk performance och improvisation*. Tyrone Martinsson fick 2,6 miljoner kronor för *Refotografi: en dialog med historia i ett arktiskt landskap* och Ester Shalev-Gez fick 2,7 miljoner kronor för *Tillit och utveckling av dialog*.

Mer pengar till GU

» **GÖTEBORGS UNIVERSITET** hör till vinnarna i den nya budgeten. Anslaget för forskning och utbildning på forskarnivå ökar med drygt 20 miljoner kronor nästa år. Dessutom tillförs ytterligare medel till det strategiska området vårdforskning.

Till följd av de nya studieavgifterna för studenter utanför EES-området nästa höst minskar dock utbildningsanslaget med 2,6 miljoner kronor under 2011. Den minskningen blir betydligt större under kommande år.

Det finns ingen motsättning mellan ett starkt universitet och en stark handelshögskola, menar Per Cramér.

Per Cramér

Ålder: 52

Yrke: Professor i internationell rätt och Jean Monnet-professor i europeisk integrationsrätt vid juridiska institutionen, rektor och dekanus för Handelshögskolan

Bakgrund: Företags- och förvaltningsjuridisk examen vid Göteborgs universitet 1984, M.A i internationella relationer vid Johns Hopkins University i USA, doktorexamen och docent vid Göteborgs universitet 1998, professor sedan 2002

Bor: I Långedrag

Familj: Sambo Eva och två barn, 19 och 22 år gamla

Fritidsintressen: Rodd, skidåkning, svampplockning

Kopplar bäst av: På resor, gärna till nya miljöer, har rest mycket i Indien

Läser: Är allätare och läser mycket modern skönlitteratur, uppskattade *Den sista cigaretten* av Klas Östergren

Motto: Behåll nyfikenheten!

han har också deltagit flitigt i öppna seminarier och författat en mängd debattartiklar om det som är hans specialitet: internationell rätt. Hans bidrag har rört allt från krigsrätt till hanteringen av använt kärnbränsle, det senare ett område som han ägnat fyra år i ett stort forskningsprojekt.

Men vad händer med dig som debattör nu när du blir maktavare?

– Jag är dekan, men jag är också professor i internationell rätt. Dekanarbetet är primärt administrativt, men det får inte lägga en blöt filt över det andra. Så nej, det problemet ser jag absolut inte.

Per Cramér medger att han är tidsoptimist, visst kommer det att bli ont om tid framöver. Ändå är han fast besluten att

forska, handla och undervisa vid sidan om sitt uppdrag som rektor. Efter mer än tjugo år som forskare och lärare tycker han sig kunna hantera stress.

Har du några knep?

– Vi är ju alla olika, men det värsta man kan göra är att sitta och bygga upp ångest för att man har för mycket att göra. Det är Nike-devisen som gäller: Just do it! Man blir betydligt lugnare när man sätter sig ner och börjar jobba.

Så finns ju den där delen av livet som inte har med akademien att göra: familjen, turer i svampskogen, rodd. Och så reser han gärna. När detta skrivs är han på väg till Syrien.

– Det blir lite jobb, men mest semester.

PROFILEN

TEXT: ANNIKA HANSSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

Hon utforskar städernas klimat

Komfortklimat i utomhusmiljöer är ett ovanligt ämne i den svenska forskarvärlden.

Sofia Thorsson, universitetslektor vid institutionen för geovetenskaper, är en av få som ägnar sig åt det.

– Det är ett spännande tvärvetenskapligt område som också spänner över psykologi och arkitektur, säger hon.

Nu arbetar Sofia med en bok om stadsklimat och hur vädret påverkar oss.

KLIMATET FÖRÄNDRAS och världen blir allt varmare. I städer kan höga temperaturer orsaka värme-stress med ohälsa och till och med dödsfall som följd. Det bli allt viktigare med en klimatanpassad stadsplanering.

Medeltemperaturen i Europa kommer att öka med 2 till 6 grader inom de närmaste 100 åren. Det blir kännbart för stadsinvånarna med många fler värmeböljor än vi är vana vid. I stora städer kan luften vara cirka 10 grader varmare än i det omgivande landskapet.

Med högre medeltemperatur ökar också antalet dödsfall. En ökning på 4 grader väntas medföra 5 procent fler värmerelaterade dödsfall i Stockholmsområdet under sommaren.

– Men det är viktigt att inte bara prata om dödsfall utan också om vår allmänna hälsa och vårt välbefinnande, säger Sofia Thorsson.

– I Sverige, där vädret varierar, styr det väldigt mycket hur vi använder offentliga rum såsom parker, gator och torg. Vädret påverkar också hur vi upplever en plats.

HON MÖTER MIG utanför Geovetenskapliga biblioteket i institutionens hus på Guldhedsgatan. Det är en av de första veckorna på höstterminen och huset fylls av nya och gamla studenter. Vi slår oss ner i hennes arbetsrum med utsikt över Guldheden och Sahlgrenska. En jordglob och några stenar i en bokhylla vittnar om att här ägnar man sig åt geovetenskap.

Sofia Thorsson skriver just nu på en populär-

vetenskaplig bok om stadsklimat. Boken bygger på hennes egna forskningsresultat och handlar om hur vädret påverkar människors beteenden och upplevelser, det som kallas klimatpsykologi. Som medförfattare har hon Igor Knez, psykologiprofessor vid Högskolan i Gävle, som hon länge samarbetat med.

– Kombinationen som vi har, är unik och väldigt givande. Boken handlar om hur temperatur, strålning, fuktighet och vind varierar i en stad och hur vi människor upplever vädret. Vi skriver också om hur man kan designa bra platser och om mätningar för att jämföra olika studier.

Tanken är att boken ska kunna användas i undervisningen men också vända sig till forskare och stadsplanerare.

– Den ska ha en vetenskaplig tyngd men skrivas så att den kan nå en bred publik och inspirera.

Förra året fick Sofia Thorsson ett skivartipendium från Hasselbladsstiftelsen för en två månaders vistelse i Grez-sur-Loing i Frankrike.

– Jag tillbringade november och december i den lilla franska byn. Det var fantastiskt! säger hon och ser entusiastisk ut.

SOFIA THORSSON VÄXTE UPP i småländska Hyltebruk. Föräldrarna, nu pensionerade, arbetade båda på ortens tidningspappersbruk.

De inspirerade henne till ett naturintresse och som ung gick hon med i Fältbiologerna.

– Jag jobbade som skolinformatör för Fältbiologerna under ett år efter gymnasiet. Jag åkte runt på skolor i Halland och kring Göteborg och organiserade kurser för medlemmar och skolungdomar.

1992 flyttade hon till Göteborg för att läsa på geovetenskapliga institutionen. Där blandade hon under några år naturgeografi med oceanografi och biologi. 2003 disputerade hon inom naturgeografi med en avhandling kring stadsklimat.

Sin tid som postdoktor tillbringade Sofia Thorsson bland annat i Japan. Hon bodde i Matsudo utanför Tokyo.

– Jag trivdes väldigt bra i Japan, det är ett fascinerande land. Det var mer likt Sverige än vad jag

hade tänkt mig. Och japaner och svenskar har generellt lätt för att förstå varandra.

Men även om det var trevligt i Japan så skulle hon inte kunna tänka sig att bo där.

– Nej, jag uppskattar naturen här i Sverige väldigt mycket. I Tokyo var det långa avstånd till orörd natur, lite för mycket stad för mig.

Det var under doktorandstudierna som professor Sven Lindqvist föreslog att hon skulle börja med ett nytt ämne – komfortklimat.

– Han tjatade säkert ett år på mig innan jag blev övertygad. Sedan fastnade jag för ämnet och det är verkligen jätteintressant. Man hade inte gjort så mycket inom det här fältet så det finns plats för nya idéer.

STADSKLIMATFORSKNING har annars funnits ända sedan tidigt 1800-tal. Engelsmannen Luke Howard började då studera klimatet i London.

– Han är också den som har klassificerat molnen. Han brukar kallas både stadsklimatforskningens och meteorologins fader, säger Sofia Thorsson.

Howard mätte upp stadens värme och introducerade begreppet ”värmeöar”.

– Det är något som vi fortfarande tittar på. Detta att städer är varmare än omgivande landskap är än i dag ett stort forskningsområde.

Intresset för stadsklimatforskning har vuxit rejält på senare år på grund av debatten kring klimatförändringarna och eftersom allt fler människor i världen bor i städer.

Men det är inte bara hög värme som stressar oss. Likadant är det med stark kyla.

– Förändringarna mellan kylstress och värme-stress är något vi ska titta mer på. Vi har gjort en pilotstudie i Göteborg för att se hur utomhuskomforten kan förändras under de kommande 100 åren.

SOFIA THORSSON ÄR NU koordinatör för ett treårigt projekt som startar under hösten. I det projektet samarbetar hon med Tyskland och Portugal. Man vill studera skillnaderna i stadsklimat mellan olika platser i Europa.

– Tyskland har också stort fokus på komfortklimat och stadsklimat. Men det är första gången som vi har ett mer konkret samarbete med dem.

Frågan är hur man kan bygga för att minska de negativa effekterna av ett varmare klimat och hur man kan ta vara på de positiva möjligheterna. Det kan handla om olika typer av vegetation, bebyggelse, vilka material man använder och hur tätt husen placeras.

Hur ska man då klimatplanera en stad så att den blir så bra som möjligt?

– Det gäller att designa platser med många olika slags mikromiljöer inom korta avstånd. En del soliga, andra som ger skugga. De ska vara en aning exponerade för vind men också kunna ge lä när det blåser mycket.

GRÖNA STRÅK OCH PARKER är viktiga inte bara för trivsel utan också för stadsklimatet.

– Om det blir varmare så har vegetationen en kylande effekt. På många håll där man har mycket värme satsar man på vegetation i gatumiljön till exempel på tak. Vegetation i städer är bra också ur ett hållbarhetsperspektiv och för att ta hand om dagvatten och dämpa buller. Och så skapar det ju vackra miljöer, renar luft, bidrar till sociala mötesplatser och till bevarandet av biologisk mångfald. Det finns nästan inget som är negativt med grönska.

Speciellt lövträd är bra, de ger skugga när det är varmt men släpper ändå ner ljus.

– Soltillgången är viktig för oss här i norr. Men samtidigt som man vill ha in mycket sol och ljus i stadsmiljön behöver det också finnas gott om skugga under varma dagar. Den konflikten ska Sofia Thorsson studera djupare.

ETT ANNAT EUROPEISKT forskningsprojekt där hon deltar, handlar om stadsturism. Sedan mitten av 1900-talet har vi Nordbor rest söderut för att få sol och värme. Men med ett varmare klimat kanske turistströmmen i stället går från söder till norr under sommarmånaderna, då det väntas bli väldigt varmt i exempelvis Medelhavsområdet.

Sofia Thorsson är också engagerad i forskning kring stadsklimatet i afrikanska städer.

Själv har hon varit i Burkina Faso och Kenya, två mycket olika länder.

Burkina Faso är ett av världens fattigaste länder. – Där var det lättjobb, tryggt och välkommande. Landet fungerar trots sina begränsningar. I Kenya finns det mer resurser men också en större brottslighet. Vi kunde inte röra oss ute på samma sätt där. När vi skulle göra mätningar i Nairobis stadsmiljö fick vi mest hålla till inne på campus.

Under 2010 har Sofia Thorsson varit oberoende expert åt EU-kommissionen i Bryssel.

Uppdraget handlade om just Afrika och hållbar utveckling i städerna. Det innebar att granska och bedöma olika projektansökningar för att senare resa till Bryssel och träffa andra med samma uppdrag. Vid detta tvärvetenskapliga möte skulle forskarna

komma fram till gemensamma utlåtanden.

När Sofia Thorsson inte ägnar sig åt forskning är det kolonistugan i Änggårdskolonin i centrala Göteborg som upptar det mesta av hennes tid.

– Jag har haft den sedan 2006 och renoverat den tillsammans med pappa. Jag lägger mycket tid där och bor i stugan från maj till september. Den är mitt stora intresse.

I koloniträdgården har hon fruktträd och odlar tomater och sallad.

– Jag gillar att påta i jorden. Det är avslappnande och roligt att se saker växa.

SOFIA THORSSON

Aktuell: Får 2 miljoner kronor för projektet *Samordnad insats för anpassning av städer till klimatrelaterade risker*

Arbetar: Forskare, universitetslektor och docent i naturgeografi vid institutionen för geovetenskaper vid Göteborgs universitet

Ålder: 38 år

Bor: Guldheden i Göteborg

Fritid: Kolonistuga i Änggårdskolonin

Favoritplats: Änggårdskolonin

Stolt över: Min kolonistuga

Sida att förbättra: Har svårt för att säga nej, tycker så mycket är roligt. Det kan göra mig lite splittrad.

Utmärkande egenskap: Jag är nyfiken och öppen. Det är bra när man arbetar tvärvetenskapligt.

Värt att försvara: Parker

Upprörs över: Orättvisor

Blir glad av: När solen skiner

Al Gore

föreläste om hållbar kapitalism

Han kom, han sågs, han segrade. Al Gore är en världskändis som alla vill lyssna på, men bara 250 studenter lyckades få en biljett till seminariet som på 8 minuter blev fullbokat. Därutöver följde ytterligare 200 seminariet via videolänk.

SÄKERHETSPÅDRAGET var stort, vakter var utplacerade i lokalen, poliser utanför, ingen press och stränga order om att stänga av all elektronisk utrustning.

Seminariet *Sustainable Capitalism* arrangerades den 25 oktober av 2:a AP-fonden i samarbete med Handelshögskolan. Moderator var Eva Halvarsson, vd på 2:a AP-fonden och ledamot i GU:s styrelse, som hade bjudit in Al Gore. Dessutom medverkade David Blood, som tillsammans med Al Gore leder Generation Investment Management, och Björn Stigson, ordförande för World Business Council for Sustainable Development och gästprofessor vid Handelshögskolan. Men dagens huvudgäst var utan tvekan Al Gore som talade i drygt en halvtimme. I panelen efteråt fick publiken ställa frågor och intresset var stort.

AL GORE BÖRJADE med att deklarerera att han är för ett kapitalistiskt system:

– Kapitalism har många fördelar, den frigör mänskliga resurser, ökar människors frihet och skapar tillväxt. Men de senaste kriserna har skakat om världen och fått många att ifrågasätta om dagens kapitalis-

tiska system, som är inriktat på att skapa kortsiktiga vinster, är hållbar. Det är den inte. Vi måste komma till rätta med kapitalismens avigsidor: extrem fattigdom, orättvisor och en ekonomisk utveckling på bekostnad av jordens klimat.

– Klimathotet är en fråga om vår överlevnad, sade Al Gore, som gav flera exempel på akuta miljöproblem: vattenbrist i Peru, smältningen av isar och glaciärer, översvämningar i Pakistan och rekordvärme och bränder i Ryssland och Australien.

– Koldioxid har ingen prislapp, inget värde. Men bara för att vi inte ser koldioxid, betyder det att vi kan ignorera det?

BUSINESS AS USUAL är inte lika med sund ekonomisk utveckling.

Al Gore menade att vi måste ställa om till en hållbar ekonomisk utveckling som utgår ifrån ett långsiktig ansvarstagande om människor och miljö.

Det rätta är enligt Gore bland annat att börja beskatta koldioxidutsläpp och snabbt få till en fortsättning på Kyotoavtalet. Han pekade ut sitt eget hemland, USA, som en av de största bromsklossarna. Men det finns hopp. Den stora gröna tävlingen har startat och Kina med flera strävar efter att bli världsledande.

Al Gore avslutade sitt tal med att uppmana Handelshögskolans studenter att föra diskussionen vidare genom att utmana sina professorer och arbeta för en förändrad syn på ekonomisk disciplin.

ALLAN ERIKSSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

FOTO: MATT WITTMER

Hallå Monica Nyberg...

adjunkt på institutionen för svenska språket som i somras cyklade genom USA på tre månader. Hennes kollegor och vänner kunde följa resan på bloggen, <http://across-the-us.blogspot.com>.

Hur kom du på idén att cykla från San Francisco till Washington?

– Det började nog redan när jag var kanske nio år och jag och en kusin promenerade från vår stuga in till Sorsele, en sträcka på en mil. Vi hade ett par misslyckade försök bakom oss, så när vi väl kom ända fram var det jättestort. Jag har alltid gillat utmaningar. Förra året cyklade jag runt Östersjön, totalt 230 mil. Jag hade träffat cyklisterna som rest jorden runt på det sättet och de inspirerade mig. Att det blev USA var för att jag aldrig hade varit där tidigare, men ändå alltid hört så mycket om landet.

Hur var det att cykla 650 mil på tre månader?

– Det var det bästa jag har gjort i mitt liv. Jag hade gärna cyklat mycket längre, om det hade funnits tid. Det är både en fysisk och en mental utmaning, men det är ju själva poängen. Och om man gillar livet på vägen så är motgångarna överkomliga. Det är ett fantastiskt sätt att träffa människor och uppleva ett land.

Vad är det värsta?

– Värmen, över 40 grader ute i öknen, och alla insektsbett. Sedan känner man sig alltid smutsig. Det fysiska vänjer man sig vid. Jag snittade på cirka 8–10 mil per dag, vilket vem som helst som är frisk kan klara av. När det var som varmast kunde jag börja cykla kl 4–5 på morgonen men det blev ändå många timmar i solen.

Vad har du lärt dig?

– För varje dag lär man sig nya saker, mer om sig själv också. Det var första gången jag tältade ensam, men nu har jag fått rutin på campandet. Ibland kunde det vara väldigt ensamt men glädjen blev desto större när man träffade människor. Jag bodde ofta hemma hos folk, blev bjuden på middag och fick oerhört mycket hjälp. Man brukar höra att amerikaner är så ytliga, men det stämmer inte. De är helt fantastiskt positiva, lätta och trevliga att umgås med. Och hjälpsamma. Det smittar av sig. Jag tycker att mitt arbete med utländska studenter har blivit både lättare och roligare.

Så vad blir nästa utmaning?

– Det blir Grönland – på skidor. Jag gillar att vara på väg, inte stå still. Tjusningen med den här typen av långsamma resor är enkelheten, att leva för stunden och inte bekymra sig om onödiga saker. Bara att fokusera på att överleva, att ta sig från en punkt till en annan.

ALLAN ERIKSSON

Med bra grävare blir det bra journalistik

Som 16-åring skrev han sport i Växjö-bladet för att finansiera sina skivinköp.

Med åren blev Nils Hanson en av Sveriges mest erfarna grävreportrar.

Nu är han gästprofessor för journaliststudenterna i Göteborg och vill göra skolan till ett centrum för grävande journalistik.

NILS HANSON är hedrad över förtroendet att vara gästprofessor vid institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), säger han när vi träffas för intervju på Norra Älvstranden där Sveriges Television huserar. Det är någon vecka kvar tills Uppdrag granskning's andra program om mutskandalen i Göteborg ska sändas och Nils Hanson är stressad. Han och medreportern Janne Josefsson arbetar intensivt dagar och kvällar för att få programmet färdigt.

Redaktionen sitter i kontorslandskap med utsikt över Göteborg genom den gladsade väggen.

– Tänk dig att komma hit varje morgon och mötas av den här fantastiska utsikten! säger Nils Hanson och pekar mot hamnen och stadssilhuetten på andra sidan älven.

”Gräva eller dö” var rubriken på hans installationsföreläsning vid JMG i september.

Som gammal kvällstidningsredigerare valde han att spetsa till det en aning. Men på en mediemarknad där papperstidningen förutspås en långsam död kan den undersökande journalistiken vara räddningen, menar han. Och här kan Göteborgs universitet och studenterna spela en viktig roll om den nye gästprofessorn får som han vill.

– På JMG finns resurser och unga blivande journalister som vill lära sig yrket. Under rätt handledning av erfarna grävare kan man åstadkomma väldigt bra journalistik.

Tankarna om att göra JMG till ett centrum för undersökande journalistik är förankrade hos skolans ledning, säger han. Nu gäller det att hitta de praktiska förutsättningarna.

– Allt fler redaktioner skär ner på grä-

vandet när det är dåliga tider och besparingar ska göras. Men här på JMG finns redan mycket av det som kostar pengar, både lokaler, teknik och arbetskraft.

Hur finansieringen ska se ut har Nils Hanson inget svar på, men han tror att det ska lösa sig.

– I USA där mediebranschen drabbats betydligt hårdare av lågkonjunkturen än i Sverige växer sådana här universitetsorganiserade centrum upp som svampar ur jorden.

NILS HANSON HAR tidigare provat att använda sig av studenter från JMG inom undersökande journalistik. Det var när han på 1990-talet arbetade som grävande reporter på Göteborgs-Posten.

– I ett projekt där vi granskade kontokorten i Göteborgs kommun arbetsledde jag tio journalisthögskoleelever. En så omfattande research hade GP aldrig kunnat göra på egen hand då, och ännu mindre i dag. Och studenterna lärde sig oerhört mycket om praktiskt grävande.

Som ung hade Nils Hanson inte tänkt bli journalist utan försäkringstjänsteman, som sin pappa.

– Allt började med att jag skulle finansiera mina skivinköp, jag samlade på bluesskivor. Jag var inte alls intresserad av journalistik. Jag var 16 år och såg en möjlighet att tjäna pengar.

Han började extraknäcka som sportskribent på Växjöbladet. Efter några år gick han över till konkurrenttidningen Kronobergaren.

– Jag värvades av dem på ett fik över en kanelbulle, säger han roat.

MEN HEMSTADEN Växjö kändes för trång. Nils Hanson flyttade till Göteborg och sökte till dåvarande Journalisthögskolan.

– Jag hade inga större ambitioner och att syssla med undersökande journalistik hade jag inte en tanke på.

1975 anställdes han på kvällstidningen GT där han jobbade som redigerare på sportredaktionen. Efter åtta år på

det jobbet ”vaknade han upp”, som han säger.

– Jag började på allvar fundera över vad jag skulle göra som journalist.

Nils Hanson blev nyhetsreporter. Men det gick inte så bra som han hade hoppats.

– Jag tyckte illa om att gå på presskonferenser. Jag kunde inte skriva snabbt och hade väldigt problem med de elektriska skrivmaskinerna. Och så var det det där med deadline varje dag.

Han kom på att om han hela tiden ”matade” chefen med egna idéer så fick han sköta sig själv.

– Först då, över 30 år gammal, insåg jag vilka möjligheter journalistiken gav.

Om detta berättade Nils Hanson för JMG-studenterna vid sin introduktionsföreläsning. Han uppmanade dem att inte se yrket enbart som ett sätt att tjäna pengar.

– Ta vara på de utmaningar som journalistiken bjuder på! sade han.

1986 kom han till GP. Där arbetade han som arbetsmarknadsreporter, chef för nöjesredaktionen och reporter i den speciella grävgruppen. Så gick han till TV4, först som reporter på Kalla fakta och senare som redaktionschef i Göteborg.

2003 BLEV HAN projektledare på SVT:s Uppdrag granskning och där har han varit sedan dess. Under det senaste året som reporter och researcher i team med Janne Josefsson.

– Vi kompletterar varandra bra. Jag står för det mesta av researchen, som att ta fram fakturor och snacka med folk. Janne tar hand om konfrontationsintervjuer, han är enastående bra på det. Och han har kommandot över redigeringen, han är den store berättaren.

Deras senaste produktion, den om muthärvan i Göteborg, har redan fått stora konsekvenser. Flera förundersökningar om brott pågår och tjänstemän har tvingats avgå.

På redaktionen har man utvecklat en metod för att undvika att arbeta för länge med en idé som sedan visar sig inte hålla.

”**Men på en mediemarknad där papperstidningen förutspås en långsam död kan den undersökande journalistiken vara räddningen.**”

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Vi är väldigt hårdföra med våra egna hypoteser. Det är som med forskning, det gäller att vara öppen för andra perspektiv. Så att vi inte jobbar i två månader och finner att det hela inte håller. Eller ännu värre, att vi skulle publicera något som inte stämmer. Det får bara inte ske.

Redaktionen har också utarbetat ett system för faktakontroll.

- FÖR ATT VI så långt möjligt ska vara säkra på att det som publiceras är korrekt.

Men nu är det alltså också en deltids-tjänst som gästprofessor som gäller för Nils Hanson fram till nästa sommar. Ett seminarium var tredje vecka ingår i åtagandet. Och den akademiska miljön har han inte några problem med.

– Nej, det är väldigt trivsamt på JMG. Jag har mött mycket välvilja och där finns verkligen ambitioner att åstadkomma saker. Något som slagit mig är att mina kollegor där verkar älska sitt jobb.

Vad hoppas du då kunna lära ut?

– Så mycket metodkunskap som möjligt. Att studenterna lär sig hantera de verktyg man har som journalist. Först och främst teknik för att ta fram uppgifter. Jag vill få dem att ta vara på alla möjligheter för att gå till botten med saker och ting. Och så vill jag initiera en debatt kring de etiska aspekterna av jobbet. Allt från att citera rätt till att inse att du som journalist har mycket stor makt. Man måste vara medveten om den makten för att kunna förvalta den.

ANNIKA HANSSON

NILS HANSON

Född: Växjö

Ålder: 58 år

Arbetar: Reporter och researcher på SVT:s Uppdrag granskning

Aktuell: Gästprofessor vid institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) i Göteborg till och med sommaren 2011

Familj: Hustru och sex barn (den yngsta 16 år)

Bor: Göteborg

Intressen: Blues och soulmusik, har spelat i bluesband

Ser på tv: Minst ett nyhetsprogram varje kväll. Ser gärna dokumentärer och På spåret. Lyssnar dock mer på radio än tittar på tv. Gillar Studio 1 och P1 Morgon.

Hela 50 år har Birgitta Håfors ägnat regalskeppet Vasa. I oktober disputerade hon på en unik avhandling om konserveringshistoria.

FOTO: VASAMUSEET

50 år med regalskeppet Vasa

Efter 50 års forskning, varav 8 år med arbete på själva avhandlingen, disputerade Birgitta Håfors äntligen i oktober.

Men så handlar hennes arbete också om något ovanligt fantastiskt: om regalskeppet Vasa och om hur världens största konserveringsprojekt även blev ett forskningsområde inom ett alldeles nytt ämne - kulturvård.

FRÅN BÖRJAN GÄLLDE det bara ett sommarjobb.

– 1961 var jag nyutexaminerad kemist, berättar 76-åriga Birgitta Håfors, nybliven doktor vid institutionen för kulturvård och under flera decennier chefskonservator vid Vasamuseet. Jag var egentligen inte så intresserad av att jobba för Riksantikvarieämbetet, men det handlade ju bara om ett vikariat på några månader. Det var vad jag trodde då.

Regalskeppet Vasa, som sjönk 1628, hade bärgats på våren 1961. Ingen visste hur man egentligen skulle göra för att bevara träkonstruktioner som legat i vatten under så lång tid. Så vid konserveringen gällde det att experimentera sig fram.

– Vi försökte med ett medel som kallas polyetylenglykol, PEG. Det hade tidigare använts vid konservering av mindre träföremål med gott resultat. Men nu gällde det alltså ett skepp på 1 000 ton.

Birgitta Håfors

Eftersom skeppet behövde behandlas genast fanns det inga möjligheter att invänta forskningsresultat. Konserveringen och forskningen om hur konserveringen borde gå till, fick gå hand i hand.

BIRGITTA HÅFORS vikariat förlängdes halvårsvis och blev så småningom en anställning. Att konserveringen skulle ta många år var något man först så småningom började inse.

– Mindre föremål och träkonstruktioner kunde sänkas ner i kar fyllda med PEG. Men själva skrovet sprutades, både på in- och utsidan. Vi började med ganska låga koncentrationer och ökade efter hand. Vi fick också testa oss fram när det gällde preparatets molekylvikt och temperatur. Det gällde ju att få medlet att tränga in i skrovet samtidigt som vattnet drogs ut, utan att träet sprack eller krympte.

Det mesta av skrovet är av ek, men också furu har använts liksom detaljer i lind. Behandlingen fick alltså anpassas efter de olika träslagerna.

Sprutningarna pågick i drygt 17 år och avslutades 1979.

– Ytbehandling med PEG påbörjades omedelbart och utfördes under de följande nio åren, berättar Birgitta Håfors.

I december 1988 gjorde Vasa sin sista resa till havs då det fraktades på en ponton till det nya Vasamuseet. Två år senare ansågs Vasa färdigkonserverat.

MEN DÅ UPPSTOD nya problem.

– Allt ytligt järn hade tagits bort från Vasa. Men smidda järnstycken, som bultar, finns fortfarande kvar. Och i de sediment där skeppet legat i över 300 år fanns mycket järn- och svavelföreningar som trängt in i fartytet och nu hotar att bryta ner det. Alltså måste nya konserveringsmedel till. Personligen tycker jag att man ska arbeta i gasfas vid neutralisering av sura ämnen som bildats i träet. Men lyckligtvis är jag inte inblandad i det arbetet.

1992 började Birgitta Håfors, under professor Jan Rosvalls ledning, sina doktorandstudier. Då var kulturvård

ett alldeles nytt tvärvetenskapligt forskarutbildningsämne, där naturvetare skulle samarbeta med teknologer, konstvetare, historiker och arkeologer.

– Forskning handlar om generaliseringar och det är förstas vanskligt när det gäller ett så unikt projekt som Vasa. En del av det vi gjorde på 1960-talet hade vi gjort annorlunda med den kunskap och de metoder vi har idag. Men det gällde alltså ett pionjärarbete. Jag hoppas att mitt verk kommer att vara till nytta när det gäller andra projekt där vattendränkt arkeologiskt trä ska bevaras. Men avhandlingen kanske också kan vara av intresse för andra discipliner, eftersom den innebär en unik konserveringshistorik.

EVA LUNDGREN

Avhandlingen *Conservation of the wood of the Swedish warship Vasa of A.D. 1628* försvarades den 18 oktober i Göteborgs universitets huvudbyggnad, Vasaparken.

Länk till avhandlingen: gupea.ub.gu.se/handle/2077/23215

Förtydligande

I FÖREGÅENDE NUMMER av GU

Journalen publicerades namnen på de personer som drar in mest externa medel till universitetet. Uppgifterna bygger på analyser av material från kontraktsdatabasen EKO. Listan är ursprungligen framtagen av internrevisionen för att visa att inflödet av extern finansiering har en stark koncentration till en relativt sett liten grupp forskare. Vid körningen exkluderades samtliga poster där administrationen valt att låta institution/enhet eller fakultet stå som registrerad projektledare. I efterhand har två fall framkommit där registrerad projektledare rätteligen borde ha varit berörd forskare och där beloppen är av väsentlig storlek. Detta innebär, efter korrigering, att Nils Lycke placerar sig som nummer 7 på listan med totalt 79,8 miljoner i externa medel samt att Johan Norrback med 20,3 miljoner intar plats 70.

JAN SANDVALL

CHEF FÖR INTERNREVISIONEN

Angående Walin

JAG BLEV MYCKET förundrad över en hel del av de påståenden som ”miljöoptimisten” Gösta Walin framförde i förra numret av GU journalen. Att klimathot och överbefolkning bygger på skrämselfpropaganda samt att folk nog vill tro att hela världen snart kommer att gå under.

G Walin svarar på frågan ”Om allt bara blir bättre varför får vi då ständigt nyheter om hur illa ställt det är i världen?” med att det främst beror på lättja. Walin hävdar att det är lugnare när allt går åt pipan och man kan välja att ligga kvar i soffan. En i mina ögon mycket märklig förklaring, vilka belägg har Walin för detta?

G Walin hävdar vidare: ”Dels är skrämselfpropaganda ett bra sätt att göra karriär på. Bert Bolin fick exempelvis inrätta ett helt FN-organ, IPCC, på grund av sina teorier om farliga temperaturhöjningar.” Detta anser jag vara snudd på förtal av Bert Bolins gärningar! Förtal mot hela IPCC!

Det är bra att GU journalen väljer att låta Walin ge uttryck för sina åsikter; så kallade klimatskeptiker som anser sig vara miljöoptimister finns det ett fåtal av runt om i världen. Men jag finner det mycket märkligt att GU Journalen inte låter någon forskare inom klimatområdet vid GU komma till tals. Universitetet har bland annat tre internationellt erkända forskare: D Chen, U Molau och T Sterner, samtliga med uppdrag att medverka vid utarbetandet av IPCC:s kommande rapport. Det hade varit en fördel att låta någon av dem komma till tals och bemöta Walins påståenden.

EDDI OMCREN, MILJÖCHEF

Nytta utan mening leder bara till dumhet

FRIHET ÄR EN skyldighet är vad skulptören Bertil Byson Svensson en gång ristade in i den häradssten som står på Stora torget i Vara. Den kommunala konstkommittén som beställt stenen blev så provocerad av detta att de inte kunde avstå från att på ett litet anslag framför stenen anteckna ”Detta är konstnärens, inte konstkommitténs etiska tolkning av frihetsbegreppet. Konstkommittén anser att frihet är en rättighet.”

Stenen och den skriftliga reservationen fanns kvar senast jag besökte Vara för ett drygt år sedan. Aldrig har jag sett ett tydligare bevis på konstens provocerande kraft men inte heller på respekten för konstnärens frihet. Kommittén kunde ju ha vägrat sätta upp stenen, kanske rentav vägrat betala.

JAG PÅMINNS OM stenen i Vara när jag deltar i en heldagsövning på universitetet under rubriken *Vad ska vi ha universiteten till?* Föreläsare och deltagare kommer från Umeå i norr till Lund i söder och det som präglar de flesta budskapen är en oro för att de krav som ställs på universiteten utifrån, från samhälle, näringsliv och enskilda, ska leda till en sänkning av kvaliteten. Att dessa krav inte bara kan avvisas framgår på samma gång. Universitetet måste vara till nytta. Och just den tanken mötte jag i ett uttalande om kulturens roll vid ett annat seminarium några veckor tidigare. Där var det någon som sa att kulturen inte självklart kan eller ska vara nyttig. Den kan däremot vara till nytta för den som tar del i den, det må vara enskilda eller hela samhällen. Och det är ingen dum vinkling. Det är bra om enskilda medborgare och samhället som helhet har nytta av att universitetet finns. Men man ska inte reducera detta komplexa förhållande till ett enkelt beställar-utförarförhållande. Ragnar Thoursie sa i ett tal på Harpsund för femtio fem år sedan (han var inbjuden av statsministern Tage Erlander) bland annat så här:

”**DIKTEN KAN VARA** utopi – en dröm, en hägring – men ändå revolutionär. Dikten kan vara satir och kritik. Med bitande hån vända sig

mot maktfullhet. Nagelfara människors rädsla för dem som har makt – och människors rädsla att förlora den makt de själva har.

ALLT DETTA KAN dikten göra och allt detta kan dikten ge. Bara den inte anser sig vara till för att ge politikerna ett handtag. Den måste stå fri – fastän den är bunden. Den måste stå oberoende – fastän den är beroende. Den ska inte vara understödjande på kort sikt.

Men både för poeten och för politikern handlar det om hur det omöjliga ska kunna förverkligas i det möjligas värld.”

Ingen dum teori också för universitetet. Men den kräver att båda parter förstår. Under en period var jag ordförande i en landstingsägd forskningsstiftelse i Stockholm. Landstingets revisorer utvärderade oss och fann att vi bara hade lyckats med ett av de tre mål som uppställt för stiftelsen: god forskning hade man presterat, men mål två, att locka avknopningsföretag, och mål tre, att få framstående forskare att skaffa bostad i den stadsdel där stiftelsens forskare arbetade hade man misslyckats med att uppnå.

STYRELSEN DROG därav slutsatsen att om vi fått många avknopningsföretag och åtskilliga inflyttade men sysslat med skitforskning hade utvärderarna varit gladare, eftersom vi då uppnått två tredjedelar av målen.

BENGT GÖRANSSON

INNEHAVARE AV GÄSTPROFESSUREN TILL TORGNY SEGERSTEDTS MINNE SAMT MEDVERKANDE VID SEMINARIET VAD SKA VI HA UNIVERSITETEN TILL? SOM HÖLLS I UNIVERSITETETS AULA 14 OKTOBER.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Doktorspromotionen

Årets största högtid

↑ Hedersdoktor Inger Wikström-Haugen, som byggede upp Medicinskhistoriska museet, får sin lagerkrans.

ETT TRE TIMMAR långt skådespel där huvudrollsinnehavarna är många fler än ståtisterna – så kan man beskriva doktorspromotionen, universitetets största högtid. I år bestod föreställningen av 157 promovender, 13 hedersdoktorer, 11 jubeldoktorer, samt ett antal pristagare.

Högtidligheten inleddes med procession till Bernhard Crusells marsch. Sedan följde prisutdelning och promovering samt olika konstnärliga inslag, som Shakespearesonetter och musik av Bach, Donizetti och Lehar.

Äldst var 99-årige jubeldoktor Elis Lewin, tidigare chef på Carlanderska sjukhemmet. Längst resa hade Ruth Nalumaga gjort som kommit ända från Uganda för att delta i högtiden.

Regissör för föreställningen var Ronnie Hallgren medan Anders Wiklund stod för musiken. Plats var Svenska Mässans Kongresshall som efter högtidligheten transformerades till en bankettsal där gästerna bjöds på pilgrimsmusselcarpaccio, kryddstekt lammrack och blåbärsmousse med gelé.

↑ I dansens virvlar – Göteborgs universitets prorektor, Margareta Wallin Peterson, svävar ut med KTH:s rektor Peter Gudmundson.

← Ett annat dansant par – Karolinska Institutets rektor, Harriet Wallberg-Henriksson, tar sig en svängom med Göteborgs universitets styrelseordförande Carl Bennet.

Humanistiska fakultetens promotor, Lars-Gunnar Andersson.

Elisabeth Philpot, i mitten av bilden, disputerade i området konstvetenskap med avhandlingen *Old testament apocryphal images in European Art*.

↑ överst till vänster Göteborgs universitets rektor, Pam Fredman, i talarstolen.

överst till höger Promotor Gunnar Falkemark placerar doktorshatten på Handelshögskolans hedersdoktor Kjell Grönhaug.

En alldeles underbar dag

Klockan är 9.36 och jag har just fått min lagerkrans. Fasen också, tänker jag när jag provar den framför spegeln på Svenska Mässan. Lagerkransen klär mig lika illa som luciakronan när jag var liten. Huvudbonad är inte min grej. Jag tänker att det beror på att jag har för litet huvud. Å andra sidan lyckades samma huvud klämma ur sig en avhandling och det är ändå värt att fira.

10.00 intar vi våra platser för att börja repetitionen. Kanske är det för att vi sitter längst bak som vi blir lite tonårsaktiga. Kanske är det den glada förväntan i kombination med det strikta ceremonielet som gör att vi blir så fnissiga. För det blir vi och vi hinner avhandla både det ena och det andra samtidigt som vi försöker hänga med i vad som sägs.

Klockan hinner bli 10.43 innan promotorn säger vår stickreplik "Jag bjuder er att stiga fram..." som signalerar att vi ska resa oss. Det är då det händer. Trots att det bara är repetition och trots att vi faktiskt suddigt och flamsat kommer stundens högtidlighet över mig som ett klubbslag. Jag blir rörd och lite tagen. Måste faktiskt torka en tår ur ögonvrån innan jag rusar vidare. Frisören väntar klockan 11 och när ska man hinna äta en dag som denna?

Hemma är det kaos som vanligt, fast värre. Ändå hinner vi och ingen ramlar i processionen. Tillsammans med gänget från sista raden går jag över parnassen. Det är ju löjligt egentligen, jag inser det. Löjligt, men ändå stort. Kanske är det just det att vi gör det tillsammans som är hemligheten. Vi är så många och vi har skrivit om de mest skiftande ämnen. Ämnen som vi fått brottas med, hata, fascineras av. Promovender av olika åldrar, kvinnor och män, från Sverige och från andra länder. Så olika men ändå förenade av en gemensam erfarenhet.

Yes, we can! vill jag ropa när vi står där framme. Men det gör jag ju inte. Istället tar vi på våra lagerkransar. Vid närmare eftertanke sitter den som en smäck! Festen pågår tills jag inte längre håller koll på klockan. För vad är väl en bal på universitetet? Den kan ju vara tråkig och gammeldags och fruktansvärt otidsenlig...och alldeles, alldeles underbar!

Kerstin Alnebratt är föreståndare på Nationella sekretariatet för genusforskning. Förra året disputerade hon på en avhandling om genusforskning och forskningspolitik i Sverige under perioden 1970–2000.

GUNNAR SKOOG

Aktuell: Vid doktorspromotionen 22 oktober promoverades Gunnar Skoog till jubeldoktor med sonen Ingmar som värd.

Född: 1919

Yrke: Överläkare och klinikchef vid Lillhagens sjukhus, gick i pension 1984, dessutom docent vid Medicinska fakulteten och fram till 1988 ansvarig för kursen i medicinsk psykologi.

Intressen: Bland annat litteratur, musik, historia och språk.

Familj: Hela familjen har verkat inom sjukvården: hustrun Anna-Lisa är legitimerad sjuksköterska och båda sönerna Ingmar och Bengt har disputerat i neurologi. Gunnar Skoog har dessutom flera barnbarn.

Publikationer: Bland annat *Medicinsk psykologi*, 1969, och *Att uppleva sjukdom*, 1986.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Medicinare som humanist

Gunnar Skoog med sonen Ingmar Skoog som båda valt en medicinsk karriär.

Medicinare borde lära av litteraturvetare, säger Gunnar Skoog. Till varje sjukdom hör nämligen en historia.

Själv påbörjade han en alldeles egen berättelse på 1950-talet. Den skulle så småningom utvecklas till världens längsta studie av tvångssyndrom.

Nu blir han jubeldoktor vid Göteborgs universitet.

GUNNAR SKOOG är 91 år gammal men forskar ännu vidare, med hjälp av sonen Ingmar, professor i psykiatri, och också han engagerad i flera långtidsstudier. Just nu gäller det en undersökning av personlighet samt långtidsförlopp och samsjuklighet vid tvångssyndrom.

Men trots att Gunnar Skoog ägnat ett långt yrkesverksamt liv åt medicinen ser han sig närmast som humanist. Hans hem

i Hisings Backa är fyllt av böcker på olika språk och i vardagsrummet en halv trappa ner är det första jag ser en flygel. Och att han började sin bana med en fil. kand. i historia, litteraturhistoria och psykologi är inget han ångrar.

– Det var de humanistiska ämnena som gjorde mig uppmärksam på språkets betydelse vid kontakten med mina patienter. Särskilt de som lider av tvångssyndrom, eller OCD, har en benägenhet att märka ord. Säger jag till en patient att han *nog* kommer att bli bra eller att den här medicinen *brukar hjälpa* finns det risk att patienten börjar grubbla: Vad menar doktorn med att jag nog blir bra, är det inte säkert? Och om medicinen brukar hjälpa kanske den inte hjälper just mig? Den här typen av grubblerier beskriver patienterna som det mest plågsamma med tvångssyndrom, alltså är det viktigt att läkaren uttrycker sig

tydligt och inte ger näring åt tvivel och misstro.

DE HUMANISTISKA STUDIERNÄ gjorde också att Gunnar Skoog blev uppmärksam på betydelsen av att lyssna.

– En av mina lärare, Erik Lönnroth, påpekade att historieforskningen bygger på två källor: kvarlevor och berättelser. Det är något vi medicinare kan lära av. Vi ägnar mycket tid åt att göra tvärsnitt av hur saker och ting ser ut idag. Men de långa berättelserna, där man följer en patients eller en sjukdoms historia över tid, kan vara väl så viktiga.

Gunnar Skoogs egen berättelse började på 1950-talet och handlar om 251 patienter med tvångssyndrom.

– På den tiden fanns ingen egentlig behandling, varken medicinsk eller psykologisk. Och själlsjukdomar var också behäftade med mycket skam, mina patienter var ofta oroliga att deras släktingar eller grannar skulle få veta något. Tyvärr förmedlar medierna fortfarande vanföreställningar om tvångssyndrom, som att det skulle vara en vanlig orsak till våld och övergrepp. Det där är helt fel och gör mig väldigt bedrövad att läsa om.

GUNNAR SKOOG GJORDE personliga intervjuer med alla patienter i undersökningen, som bland annat kunde lida av ett sjukligt renlighetsbehov eller kontrollbegär. Och långt innan kognitiv beteendeterapi, KBT, var uppfunnet tränade Gunnar Skoog sina patienter i att successivt lära sig stå emot sitt tvångsbeteende.

– Redan när jag 1959 skrev doktorsavhandlingen, den första i psykiatri vid Göteborgs universitet, tänkte jag att det skulle vara roligt att göra ytterligare en undersökning för att se hur det gått för alla dessa människor. Men jag arbetade sedermera som överläkare och klinikchef på Lillhagens sjukhus och var dessutom docent på Göteborgs universitet, så jag hade inte riktigt tid.

Bland annat gav han från och med 1956 en kurs i medicinsk psykologi, ett ämne som då var alldeles nytt inom läkarutbildningen. Den kursen, som från 1976 kraftigt utvidgades till att bland annat innefatta en veckas internat på Åh stiftsgård i Bohuslän, höll han ända till 1988.

– Efter pensionen bestämde jag mig dock för att försöka göra den där uppföljande studien ändå, förklarar Gunnar Skoog. Det hade ju gått närmare 40 år, så många patienter som ingått i undersökningen fanns inte längre kvar. Men efter ett väldigt sökande fick jag faktiskt tag på hela 144 patienter! Så jag började ett mödosamt arbete med att intervju dem igen.

Resultatet visade sig oväntat positivt.

– 17 procent av patienterna mådde inte så bra men ungefär hälften hade blivit klart mycket bättre och cirka 20 procent var helt återställda! När 17 av patienterna i undersökningen på 1970-talet för första gången fick pröva klomipramin, föregångare till dagens läkemedel, visade sig effekten vara överraskande bra, även för dem som varit sjuka i decennier. Det visar att det alltid lönar sig att behandla, inte minst när KBT tillkommit som ett självklart komplement till SSRI-läkemedel.

EN ANNAN POSITIV förändring är att den allmänna attityden till tvångssyndrom blivit mer förstående. Det beror i hög grad på OCD-förbundet Anankes arbete, där Gunnar Skoog fortfarande är medlem.

– Det finns ingen annan studie över tvångssyndrom som sträcker sig

Det var de humanistiska ämnena som gjorde mig uppmärksam på språkets betydelse vid kontakten med mina patienter.

över så lång tid och något liknande kommer heller aldrig att kunna göras. Tillståndets naturliga förlopp går nämligen inte längre att studera eftersom dagens patienter tidigt får behandling, vilket förstås är väldigt positivt.

Tillsammans med sonen Ingmar fick Gunnar Skoog 1999 studien publicerad i Archives of General Psychiatry, en av världens mest ansedda psykiatriska tidskrifter. De entusiastiska redaktörerna menade att artikeln var en av decenniets viktigaste. Att undersökningen var uppskattad visades också när Ingmar Skoog samma år höll en föreläsning vid Johns Hopkins University. Då var Gunnar Skoog med för att svara på frågor. När han steg upp på podiet reste sig hela publiken och applåderade den då åttioårige forskaren.

EVA LUNDGREN

fakta: OCD

OCD står för Obsessive Compulsive Disorder och är den internationella beteckningen för tvångssyndrom.

SSRI är läkemedel som ökar tillgängligheten av neurotransmittorsubstansen serotonin i hjärnan och kan på så sätt hindra oroande eller tvångsmässiga tankar.

Från Kampala till Kongresshallen

Den som rest längst för att vara med om doktorspromotionen var nog Ruth Nalumaga. Hon kom till Göteborg hela vägen från Uganda bara för den högtidliga ceremonins skull.

Ruth Nalumaga hade rest ändå från Uganda för att vara med om doktorspromotionen.

RESAN PÅ CIRKA 15 TIMMAR har hon gjort många gånger de senaste fem åren. Det berättar Ruth Nalumaga när GU Journalen lyckas få några minuters samtal alldeles före middagsfestligheterna i Kongresshallen på Svenska Mässan. Hon är forskningsbibliotekarie vid Makerere University i Kampala och det var hennes intresse för mänskligt beteende som gjorde att hon ville studera vidare. Sin masterexamen tog hon i Australien, men doktorandstudierna i biblioteks- och informationsvetenskap gjorde hon vid Högskolan i Borås.

– I Uganda finns enbart ett fåtal bibliotekarier med högre examen. Många tror fortfarande att det enda vi behöver kunna är att sortera böcker samt lite informationsökning och administration. Att höja utbildningsnivån och därmed också statusen på yrket innebär därför en kamp som fortfarande pågår.

Doktorspromotionen vid Göteborgs universitet var väldigt fin, förklarar Ruth Nalumaga.

– Men det går nog ännu festligare till i Uganda. Jag blev till exempel lite

besviken över att jag inte skulle bära en kåpa under ceremonin eftersom det i Sverige bara är rektor och dekaner som har sådana.

Ruth Nalumagas avhandling handlar om kvinnliga lagstiftare i Ugandas parlament och om deras möjligheter att få information på samma villkor som männen.

– Trots att kvinnor kvoterats in i parlamentet i 20 år har de ändå svårt att hävda sig. Det beror främst på att de har så mycket annat att göra – kvinnorna har fortfarande det största ansvaret för hem och familj.

Det var ett stipendium från Sida/Sarec som gav Ruth Nalumaga chansen att forska vidare.

– Att jag valde Högskolan i Borås beror på att man där har så stor erfarenhet av forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap och dessutom samarbetar med mitt universitet i Kampala. Borås samverkar i sin tur med Göteborgs universitet när det gäller forskarutbildningen, det är därför jag rent formellt disputerar här.

Doktorandstudierna innebar oväntat hårt arbete, förklarar Ruth Nalumaga.

– Forskning handlar både om att hitta ett problem och om att finna ett sätt att lösa problemet. Det är också viktigt att avgränsa sitt område så att man vet exakt vad man ska ägna sig åt. Eftersom jag aldrig studerat på det sättet tidigare tog det mig mycket tid och möda att förstå hur jag skulle göra. Nu hoppas jag kunna ge kurser vid mitt universitet, bland annat om kvinnliga parlamentarikers möjligheter och om genusfrågor. Men jag skulle också vilja forska vidare och vill gärna behålla kontakten med Sverige och Borås.

Omslaget till Ruth Nalumagas avhandling *Crossing to the mainstream* pryds av en teckning. Den föreställer en kvinna med en bok i famnen och en väska på axeln, på väg mot en port som står öppen. Den bilden har hennes far gjort.

– Han är pensionär nu men var tidigare medicinsk illustratör vid universitetet, berättar Ruth Nalumaga. Bilden visar att kvinnliga politiker har mycket att bära på, men att vägen fram ändå är öppen och ljus.

EVA LUNDGREN

Hur klarar du dig genom höstmörkret?

Bent D Jörgensen

Lektor på institutionen för globala studier

- Det ingår i min tjänst att ta hand om fältkursen i Vietnam för studenterna på institutionen för globala studier. Så vi lämnar helt enkelt höstmörkret bakom oss och åker till Vietnam. Jag kommer tillbaka till tulpaner och syrener till våren.

Ellen Åberg

Informatör och bibliotekarie på universitetsbiblioteket

- Hösten, slog det mig under en promenad i blåst och regn, är som en dragspelslåt; treklanger som går upp, treklanger som går ner, ett litet sidotema i moll. Melodin väcker sommarminnen till liv och bälgens toner hälsar: Håll ut, snart är det över!

Carl Magnus Olsson

Lärare på institutionen för tillämpad informationsteknologi

- Faktum är att jag tycker väldigt mycket om hösten och mörkret är inget jag reagerar negativt på. Tvärtom är luften krispig och härlig denna tid, vilket gör mig glad varje gång jag går ut. Hemma vid ger mörkret dessutom en ursäkt att tända en brasa, läsa en god bok och dricka lite kaffe. Det är mer regnet som kan upplevas negativt.

Gunilla Burstedt

Rektor på Filmhögskolan

- Jag tog en vecka semester i slutet av oktober och åkte till Malaga för att sola, träna och vila. Det räcker en bit på väg. För en sådan som jag är det förstås tacksamt att låta sig slukas av biomörkret, men även att promenera i Botaniska och Slottsskogen på helgerna för att få så mycket ljus som möjligt.

Jan Hedner

Överläkare vid sömnlaboratoriet, Sahlgrenska universitetssjukhuset

- Som de flesta andra upplever jag det faktiskt lite mörkare ju äldre jag blir. Försöker hantera det genom att ge utrymme för en timme extra nattsömn under den mörka säsongen. Dessutom lite extra ljus över frukostbordet och gärna ett försök att stjäla lite extra dagsljus utomhus. Om omständigheterna tillåter, kanske en veckas semester på sydligare breddgrader. Slutligen lite uthållighet, snart blir det ju vår igen!

NY PÅ JOBBET

Sven Enerbäck, professor vid institutionen för biomedicin, har utsetts till vicedekan för forskningsfrågor vid Sahlgrenska akademien. Hans forskning handlar

om hur ämnesomsättningen regleras i brun och vit fettvävnad och hur dessa samverkar med varandra och övriga organ i kroppen för att upprätthålla en normal ämnesomsättning.

Thomas Karlsruh är ny docent i

idé- och lärdomshistoria. Han innehar en forskarassistenttjänst som finansieras av Vetenskapsrådet och studerar bland annat pedagogik, medier och estetik kring sekelskiftet 1800.

Mette Sandoff är ny docent på

företagsekonomiska institutionen. Hon undervisar inom management, ledarskap och human resource management. Hon har huvudsakligen bedrivit forskning inom hotellnäringen och skolssektorn.

PRISER

Febe Friberg, Helle Wijk och **Joakim Öhlén**, institutionen för värdvetenskap, har tilldelats Studentlitteraturs kurslitteraturpris 2010. De får priset som redaktörer för en serie i tre band, *Omvårdnadens grunder*. Priset är Sveriges främsta utmärkelse för etablerade och blivande författare av kurslitteratur. Prissumman är på 150 000 kronor.

Sven B. Ek, professor emeritus i etnologi, har av Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur tilldelats Ahnlunds pris på 80 000 kronor. Han får priset för sin mångsidiga och framstående vetenskapliga gärning inom etnologi. Också Pablo Wiking-Faria får ett pris på 25 000 kronor för doktorsavhandlingen *Freden, friköpen och järnplogarna. Drivkrafter och förändringsprocesser under den agrara revolutionen i Halland 1700-1900*. Och Lasse Bengtsson prisas för sitt mångåriga, hängivna och betydelsefulla arbete med utforskning och dokumentation av Bohusläns hällristningar.

Priserna utdelades vid årshög-tiden 6 november på Uppsala slott.

Mats Brittberg, docent vid avdelningen för ortopedi, har tilldelats utmärkelsen The ICRS Genzyme Lifetime Achievement Award för sin

insats inom broskforskning. Han får priset för sitt bidrag till utvecklingen av kunskap om brosk, med speciell inriktning på behandling av broskskador.

Anders Hultqvist, ledare för kompositionsutbildningen och masterutbildningen i musik vid Högskolan för scen och musik, har tilldelats årets Atterbergpris. Han får priset både för sitt arbete som styrelsemedlem i Föreningen svenska tonsättare och Stim samt för sitt nydanande pedagogiska arbete. Prissumman är 50 000 kronor.

Ewa Gustafsson, ergonom och doktorand vid institutionen för medicin, har fått Torgny Wännström-priset för bästa avhandling inom området folkhälsa och arbetsrelaterad hälsa. Hon får priset på 250 000 kronor för sin avhandling om ungdomars utslitna tumleder.

Fredrik Bäckhed, universitetslektor vid institutionen för medicin, är en av sex mottagare av Eric K. Fernströms pris. Han prisas för sin forskning om hur tarmbakterier påverkar fetma och diabetes. Prissumman är 100 000 kronor och ges till yngre, särskilt lovande forskare.

Lisbeth Larsson, professor i litteraturvetenskap, och **Ingemar Nilsson**, professor i idé- och lärdomshistoria, tilldelas John Landquists pris 2010. Priset delas ut av den litterära akademien Samfundet De Nio till en särskilt välförtjänt essäist, idéhistoriker eller kritiker. Prissumman är på 125 000 kronor.

Lars-Gunnar Andersson, professor vid institutionen för svenska språket, har tilldelats Studieförbundet Vuxenskolan Göteborgs kulturpris. Enligt

motiveringen har han genom forskning, föreläsningar, böcker och radioprogram förmedlat viktiga kunskaper om svenska språket samt skapat ett större språkintresse hos en bred allmänhet. Prissumman är på 25 000 kronor.

Tore Samuelsson, professor vid institutionen för biomedicin, har av Erna och Victor Hasselblads stiftelse tilldelas 2010 års skriparstipendium för naturvetare. Han får stipendiet bland annat för bokprojektet *Genomics and bioinformatics - an introduction to computational tools*. Stipendiet innebär en vistelse vid Hôtel Cheillon i byn Grez-sur-Loing, Frankrike.

Birgit Thilander, professor emerita i odontologi, har tilldelats Göteborgs Stads förtjänsttecken.

Hon får utmärkelsen för sin framstående forskning inom ortodonti och för att hon har varit delaktig i den odontologiska institutionens uppbyggnad och utveckling.

Anders Wallin, professor vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi, har tilldelats Inga Sandeborgs pris för sin forskning om diagnostiska aspekter samt klassificering av demenssjukdomar. Han delar priset med professor Lars-Olof Wahlund, KI.

Ann-Charlott Söderpalm, forskare vid avdelningen för ortopedi, har av Svensk Ortopedisk Förening tilldelats ett stipendium för bästa ortopediska avhandling 2009. Avhandlingen handlar om benskörhet och bentäthet hos barn med funktionsnedsättningar. Prissumman är på 100 000 kronor.

Christer Fransson, institutionen för odontologi, har tilldelats Sahlgrenska akademins pris för bästa avhandling. I *Prevalance, extent and severity of peri-implantitis* visar han att benförlust vid tandimplantat är betydligt vanligare än man tidigare trott.

Klas Blomgren, adjungerad professor vid institutionen för kliniska vetenskaper, har fått priset Yellow River Friendship Award av den kinesiska provinsen Henan. Priset delas ut till en icke-kines som bidragit till utvecklingen i provinsen och är den högsta utmärkelsen som provinsregeringen kan dela ut. Han mottog priset för sitt långvariga och givande samarbete med kvinno- och barnsjukhuset och universitetet i Zhengzhou, huvudstaden i Henan.

ANSLAG

Anna Wählin, docent vid institutionen för geovetenskaper, har fått en av Vetenskapsrådets rådsforskartjänster för att studera antarktiska havsområden.

Anställning som rådsforskare ges till framstående unga forskare och innebär tre års heltidsfinansiering, med möjlighet till förlängning i ytterligare tre år.

Mate Erdelyi, forskarassistent vid institutionen för kemi, **Maria Falkenberg Gustafsson**, forskare vid institutionen för biokemi, samt **Ericka Johnson**, universitetslektor vid sociologiska institutionen, har tilldelats medel av European Research Council. Totalt har 427 unga toppforskare beviljats anslag, varav 20 svenskar.

Gerd Sällsten, professor vid avdelningen för arbets- och miljömedicin, får två miljoner kronor av AFA Försäkring för forskning om cancerframkallande ämnen i raffinaderiindustrin. Bland annat ska hon kartlägga dagens exponeringsnivåer för de cancerframkallande ämnena bensen och butadien bland olika yrkesgrupper i raffinaderiindustrin.

Roger Säljö, professor vid forskningsmiljön Lincs, får 5,5 miljoner kronor i forskningsmedel från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning, för att undersöka hur videodokumentation kan användas vid studier av matematikundervisning och matematiklärande i grundskolan.

Caroline Jarebrant, industri-doktorand vid institutionen för arbetsvetenskap, har fått 3 miljoner kronor i bidrag från AFA Försäkring för en jämförande studie av arbetsmiljöarbete på olika värdenheter. Bland annat ska hon testa verktyget ergonomova som är ett sätt att visualisera hur arbetsmiljön ser ut.

Per Stenberg, forskare vid institutionen för historiska studier, får 4,7 miljoner kronor för ett forskningsprojekt kring förhållandet mellan samhällsutveckling och miljöomvandling i det forntida Amazonas.

PÅ GÅNG

Félix Neubergh föreläsning om det forna Egyptens krigshamn och överdådiga palats

The naval stronghold and palace of Tutankhamun III at Peru-nefer in the Nile Delta är titeln på årets Félix Neubergh föreläsning. Det är den österrikiske forskaren Manfred Bietak som presenterar sensationella fynd, exempelvis ett cirka 3 500 år gammalt palats i östra Nildeltat. Bland annat har raserade målningar pusslats ihop som föreställer tjurar som brottas samt leoparder och lejon på jakt. Man har också hittat lämningar av en hamn med plats för hundratals skepp, sannolikt den betydelsefulla hamnen Peru-nefer. Fynden ger nya insikter om relationen mellan det forntida Egypten och den minoiska kulturen. Föreläsningen äger rum 26

november klockan 16.00–17.00 i sal 10, universitetsbyggnaden, Vasaparken.

Jörgen Westerståhlseminariet

Årets seminarium har temat val, opinion och demokrati. Hanne-Marthe Narud föreläser om politisk representation, Staffan Kumlin berättar om politiskt förtroende i Sverige, Richard Öhrvall föreläser om svensk demokratistatistik och Toivo Sjören diskuterar opinionsmätandets konst. Ansvarig för arrangemanget som nu sker för tjugonde gången är professor Henrik Oscarsson.

Seminariet äger rum 30 november klockan 14.00–17.00 i Sappörens Hörsal, Sprängkullsgatan 25.

Wallenberg hjälper till med konferensen

Nästa gång du vill filma din föreläsning kanske du vill använda en bärbar tv-studio där redigeringen sker på plats? Och nästa konferens kanske blir en videokonferens?

Det var några möjligheter Konferenscentrum Wallenberg visade när man arrangerade öppet hus i höstas.

I restaurangen serveras grönsaker och frukt efter säsong, vi har kravmärkt kött och rättvisemärkt kaffe och te, förklarade köks- och restaurangchefen Johan Fogell. Vi arrangerar förstas konferenser av olika storlekar men vem som helst kan också slinka in och ta en dagens, gjord på lokala råvaror.

För den som vill anordna möten i naturskön omgivning, visade Jonsereds herrgård upp sina möjligheter. Och Ann-Christin Jarl presenterade senaste nytt om de fem servicecenter som ska hjälpa studenterna till rätta.

Tänk dig receptionen på ett hotell – de hjälper ju till med allt, från att leta rätt på din nyckel till att föreslå en bra restaurang. Ungefär så ska centrumen fungera, studenterna ska veta att det är dit de kan gå för att få hjälp med det mesta.

För mer information: www.konfoserice.adm.gu.se/konferensverksamhet

Johan Fogell

På turné i Indien

26 november–7 december genomför Göteborgs universitet en mässturné i Indien för studenter på master- och doktorandnivå. Städer som ska besökas är Dehli, Pune, Mumbai, Hyderabad, Bangalore och Chennai. Med på resan är Kerstin Jönsson, Studentavdelningen samt Urban Nuldén, IT-fakulteten. Turnén utgör starten på universitetets satsning gentemot internationella studenter.

Musik på museet

Fredag 19 november kl. 12:15, Röhsska museet. Kammarmusik av bland andra Ligeti och Darff med studenter från Swedish National Orchestra Academy i anslutning till utställningen. Fri entré, ingen förbokning.

Avslutningskonsert

Fredag 19 november kl. 19:00, Artisten. Med ensembler från olika utbildningar. Entré: 20 kronor. Boka biljetter: <http://www.legaonline.se/gu/book.aspx?eventID=913460>.

Jazz på Artisten

Måndag 22 november kl. 12:15, Artisten, Lindgrensalen. Improvisationsstudenter presenterar egen musik för fyra blåsare och komppgrupp.

Utan elektricitet tystnar världen!

Onsdag 24 november kl. 19:00, Artisten, Sjöströmsalen. Vid avdelningen för elektronisk musik skapar studenter, lärare och forskare ny musik som inte skulle höras utan papper och elektromagneter, högtalarens byggstenar. Och som inte skulle kunna skapas utan avancerad elektronik och datorer.

Solo mio

Onsdag 24 november kl. 19:00, Artisten, Ohlinsalen. Improvisationsutbildningens förstaårsstudenter i en serie soloframträdanden skapade helt utifrån studentens personliga konstnärskap.

Urban spirit IV - world - jazz - poetry

Torsdag 25 november kl. 19:00, Betlehemskyrkan. Improvisationsstudenterna bjuder på kompositioner och improvisationer i kyrkorummets unika klangvärld. Studenter från skådespelarutbildningen läser poesi.

Konstnärliga möten med orgeln i centrum

Tisdag 30 november kl. 19:00, Artisten, Ohlinsalen. Några av deltagarna i det internationella forskningsprojektet om orgelimpromvisation spelar och berättar om sin syn på improvisation.

POSTTIDNING A

**AVSÄNDARE:
GU JOURNALEN
GÖTEBORGS UNIVERSITET
BOX 100
405 30 GÖTEBORG**

GÖTEBORGS
POSTREGION
PORTO BETALT
P 410280400

HAR DU BÄTTRE IDÉER?

Vi har bidragit till förverkligandet av forskningsidéer sedan 1997. Flertalet av dessa med ursprung ur forskning vid Göteborgs universitet och Chalmers.

Framgången ligger i kombinationen av innovativa idéer och engagerade entreprenörer från Sveriges främsta entreprenörsutbildningar.

Ta kontakt för att undersöka möjligheterna med din forskning och dina idéer.

ideas@encubator.com

Encubator förverkligar idéer tillsammans med entreprenörsutbildningarna vid Chalmers och Göteborgs universitet.

Besök oss på encubator.com och läs mer om hur vi tar till vara på innovativa idéer.

Encubator
IDEAS REALIZED.

NÄSTA NUMMER UTE 21 DECEMBER